

37. అస్ సాఫ్ఫాత్ (పంక్తులు) సూరా

సరిశయం

ఈ సూరా మక్కా కాలానికి చెందినది. ఇందులో 182 ఆయతులు ఉన్నాయి. ఏకదైవ రాధన, ప్రవక్తల పరంపర, దైవవాణి అవతరణ, మరణించిన వారిని మళ్ళీ లేపి నిలబెట్టడం, శిక్ష బహుమానాలు వంటి మౌలిక ధార్మిక విశ్వాసాల గురించి ఈ సూరా నొక్కి చెప్పింది. ఈ సూరాలోని మొదటి ఆయతులో ఉన్న పంక్తులు తీరినవారు అన్న ప్రస్తావన ఆధారంగా ఈ సూరాకు ఈ పేరు పెట్టడం జరిగింది. పంక్తులు తీరిన దైవదూతలను గురించి ఇక్కడ ప్రస్తావించడం జరిగింది. దేవుడొక్కడే అని ఇక్కడ ప్రమాణపూర్వకంగా నొక్కి చెప్పడం జరిగింది. దైవదూతలు హోదా రీత్యా మానవుల కన్నా ఉన్నత స్థానంలో ఉన్నప్పటికీ, వారు అల్లాహ్ పట్ల విధేయత చూపుతూ వినమ్రంగా అల్లాహ్ ను ఆరాధిస్తూ, ఆయన ఔన్నత్యాన్ని స్తుతిస్తూ, ఆయన ఆదేశాల ప్రకారం నడుచుకుంటారని చెప్పడం జరిగింది. ఈ సూరాలో కంటికి కనబడని ప్రాణులైన జిన్నుల గురించి కూడా చెప్పడం జరిగింది. (వారిలో కొందరు ముస్లిములు అంటే దేవునికి స్వయంసమర్పణ చేసుకున్నవారు, దైవం పట్ల విధేయత చూపేవారు, ఏకైక దేవుణ్ణి విశ్వసించేవారు, జిన్నులంటే అగ్నితో సృష్టించబడిన కంటికి కానరాని జీవులు). కాని కొన్ని సూరాల్లో జిన్నులలో కొందరు తిరస్కారవైఖరి అవలంబిస్తున్న వారని, బహిష్కృతులనీ, శాశ్వత శిక్షకు గురయ్యేవారని చెప్పడం జరిగింది. జిన్నుల గురించి అవిశ్వాసుల అభూతకల్పనలను ఈ వాక్యాలు ఖండించాయి. జిన్నులు అల్లాహ్ కు సంబంధించిన వారని, ఆయన మాదిరిగానే సమస్తం తెలిసినవారని అవిశ్వాసులు చెప్పే మాటలను ఈ వాక్యాలు స్పష్టంగా ఖండించాయి. అవిశ్వాసులు చెప్పే ఈ మాటలేవి అల్లాహ్ కు వర్తించేవి కావని విశదంగా చెప్పడం జరిగింది.

ఈ సూరాలో క్లుప్తంగా గతకాలాలకు చెందిన ప్రవక్తల కథలను ప్రస్తావించడం జరిగింది. దృఢచిత్తం, దైవవిధేయత, అల్లాహ్ కోసం త్యాగాలు చేసే వైఖరి, కష్టాలను సహించే ఓరిమి గురించిన హితబోధ చేయడానికి ఈ ప్రవక్తల కథలను తెలియజేయడం జరిగింది. ఏకదైవారాధన సత్యాన్ని ప్రచారం చేయడానికి వారు అనుభవించిన కష్టాలు, వారి సంఘర్షణ గురించి ప్రస్తావించడం జరిగింది. దుర్మార్గులకు, చెడులకు వ్యతిరేకంగా వారు జరిపిన పోరాటాన్ని ఈ సూరా తెలిపింది. నూహ్ (అస), ఇబ్రాహీమ్ (అస), మూసా (అస) ఆయన సోదరుడు హారూన్ (అస), ఎలిజా (అస), లూత్ (అస), యూనుస్ (అస)ల కథలు ఇందులో ప్రస్తావనకు వచ్చాయి.

37. అన్ సాప్పాత్ సూరా

అవతరణ : మక్కా ఆయతులు : 182

అపార కరుణామయుడు, పరమ కృపాశీలుడైన
అల్లాహ్ పేరుతో

1 వరుస తీరి నిలబడేవారి (దైవ
దూతల) తోడు!

2 మరి తీవ్రంగా మందలించేవారి తోడు!

3 మరి (అల్లాహ్) ఉపదేశాన్ని పరించేవారి
తోడు!

4 నిస్సందేహంగా మీరందరి ఆరాధ్య
దైవం ఒక్కడే.¹

سُورَةُ الصَّفَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالصَّفَاتِ صَفًا ۝

فَالرَّحْمَتِ رَحْمًا ۝

فَالتَّوَلِيَّتِ تَوَلِيًّا ۝

إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ ۝

1. సాప్పాత్, జాజిరాత్ (الرَّحْمَاتِ), తాలియాత్ - ఈ మూడు పదాలు కూడా దైవదూతల్ని ఉద్దేశించి చెప్పబడినవే. వీరు దైవారాధన కోసం ఆకాశాలలో వరుసలు తీరి నిలబడతారు లేదా దైవాజ్ఞ కోసం వరుసలు తీరి నిరీక్షిస్తూ ఉంటారు. దైవోపదేశం ఆధారంగా ప్రజలను హెచ్చరిస్తూ ఉంటారు లేదా దైవాజ్ఞలపై మేఘాలను నిర్ణీత ప్రదేశాలకు తరుముకుని పోతుంటారు. దైవగ్రంథాన్ని పారాయణం చేస్తుంటారు. ఇటువంటి దైవదూతలను సాక్ష్యంగా పెట్టి అల్లాహ్ చెప్పదలచిన ఒక ముఖ్య విషయం ఏమిటంటే మానవులందరి ఆరాధ్య దేవుడు ఒక్కడే - బహుదైవారాధకులు కల్పించుకున్నట్టుగా వారు అనేకమంది కానేకారు. ఏదన్నా ఒక విషయాన్ని నొక్కి వక్కాణించటానికి, ఆ విషయంలో ఎటువంటి సందేహానికి ఆస్కారం లేకుండా చేయడానికి 'ప్రమాణం' చేయటం జరుగుతుంది. 'దేవుని ఏకత్వం' విషయంలో ముష్లిక్కులు ఎన్నో వంకలు పెట్టేవారు. అందువల్ల అల్లాహ్ తన ఏకత్వాన్ని నొక్కి చెప్పటానికి అహోరాత్రులు తన ఆజ్ఞాపాలన కోసం సిద్ధంగా ఉండే దైవదూతలపై ప్రమాణం చేశాడు. భూమ్యాకాశాలలోని ప్రతి వస్తువూ అల్లాహ్ దే. కాబట్టి ఆయన తనచేత సృష్టించబడిన ఏ వస్తువునయినా సాక్ష్యంగా పెట్టగలడు. ఆయన ఏం చేసినా చెల్లుతుంది. అయితే మానవులు మాత్రం అల్లాహ్ పైగాక మరొకరి మీద ప్రమాణం చేయటం ధర్మసమ్మతం కాదు. పైగా అది హరామ్ (నిషిద్ధం). ఎవరిపై నయినా ప్రమాణం చేయటమంటే అతన్ని సాక్షిగా పెట్టడమే. అల్లాహ్ సాక్షిగా ఉండటమే శోభాయమానం. ఎందుకంటే రహస్య విషయాల జ్ఞాని అల్లాహ్ మాత్రమే.

5 (ఆయన) ఆకాశాలకు, భూమికి వాటి మధ్యనున్న సమస్త వస్తువులకు ప్రభువు, సూర్యోదయ బిందువులకు ప్రభువు.²

6 మేము సమీప ఆకాశాన్ని నక్షత్రాల (అందం)తో ముస్తాబు చేశాము.

7 తలబిరుసు అయిన ప్రతి పైతాను బారి నుంచి దాన్ని కాపాడాము.³

8 పైలోకాల్లోని దైవదూతల (మాటల) ను వారు (పైతానులు) చెవియొగ్గి కూడా వినలేరు. (ఒకవేళ వారలా చేస్తే) అన్ని వైపుల నుంచీ విసరివేయబడతారు.

9 తరిమివేయడానికి, మరియు వారి కొరకు శాశ్వతమైన శిక్ష కలదు.

10 ఒకవేళ వారిలో ఎవడయినా ఏదైనా ఒకటి అరా మాటను ఎగరేసుకుపోయి నట్లయితే తక్షణమే మండే ఒక అగ్నిజ్వాల అతన్ని వెంబడిస్తుంది.

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبِّ الْمَشَارِقِ ۝

إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَكِبِ ۝

وَحَفِظْنَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ تَارِدٍ ۝

لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيُقَدِّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۝

حُزْرًا وَأَوْلَهُمْ عَذَابٌ وَأَوْبٍ ۝

إِلَّا مَنْ خَطَطَ الْخَطِطَةَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَائِبٌ ۝

2. సూర్యుడు ఉదయించే, అస్తమించే బిందువులను సూచించటానికి ఇలా అనబడి ఉండవచ్చు. తూర్పున సూర్యుడు అనుదినం ఒక సరికొత్త స్థలం నుంచి ఉదయించి, పశ్చిమాన ఓ కొత్త స్థలం వద్ద అస్తమిస్తాడని కొందరు వ్యాఖ్యానించారు. అర్-రహ్మాన్ సూరాలోని ఒక ఆయతును బట్టి రెండు తూర్పులు - రెండు పడమరలు ఉన్నాయని విదితమవుతోంది. శీతాకాలంలో సూర్యుడు ఉదయించి అస్తమించే తూర్పు పడమరల బిందువులు వేరు. వేసవి కాలంలో ఉదయించి అస్తమించే బిందువులు వేరు (ఫత్హుల్ ఖదీర్).

3. దిగువ ఆకాశాన్ని నక్షత్రాలతో అలంకరించటంలోని ఉద్దేశం కేవలం 'అందం' మాత్రమే కాదు. తలబిరుసులైన పైతానుల నుంచి దాన్ని రక్షించటం కూడా ఒక ముఖ్యోద్దేశమే. ఊర్ధ్వలోకాల్లోని ఏదైనా విషయాన్ని చాటుమాటుగా వినడానికి పైశాచికశక్తులు ప్రయత్నించినప్పుడు నక్షత్రాలు వాటిపై విరుచుకుపడతాయి. అలాంటి పరిస్థితుల్లో సాధారణంగా పైతానులు మాడి మసైపోతుంటారు. రాసున్న ఆయతుల ద్వారానూ, హదీసుల ద్వారానూ మనకు తెలిసేది అదే. రాత్రి చీకట్లలో

11 కాస్త వారిని అడిగి చూడు: వారిని సృష్టించటం కష్టతరమా? లేక (వారు గాకుండా) మేము చేసిన ఇతర సృష్టి కష్టతరమా? ⁴ మేము వారిని (మనుషులను) బంకమన్నతో సృష్టించాము. ⁵

12 కాదు, నువ్వేమో (వారి తిరస్కార వైఖరిపై) ఆశ్చర్యపోతుంటే, వారేమో ఎగతాళి చేస్తున్నారు. ⁶

13 వారికి నచ్చజెప్పినపుడు ఏమాత్రం పట్టించుకోరు.

14 ఏదైనా మహిమను చూసినప్పుడు, దాన్ని వేళాకోళంగా తీసుకుంటారు.

15 ఇంకా వారిలా అంటారు : “ఇది సృష్టమైన మాయాజాలం తప్ప మరేమీ కాదు. ⁷

وَلَسْتَغْفِرُونَ لَهُمْ أَسَدًا خَلَقْنَا مِنْ عَلَانٍ فَكُلُوا مِنْ شَيْءِ
طِينِ الْأَرْضِ ⑪

بَلْ عَجَبْتَ وَيَسْخَرُونَ ⑫

وَلَا تُدْرِكُوا الْبَصِيرَةَ ⑬

وَلَا تَأْرَؤُا وَالْيَدِ يَنْتَعِزُونَ ⑭

وَقَالُوا إِنَّا هَذَا آلَاءُ اللَّهِ مُبِينٌ ⑮

ప్రజలకు మార్గదర్శకత్వం వహించే పనిని కూడా నక్షత్రాలు చేస్తుంటాయి. ఈ మూడు ఉద్దేశాలు తప్ప నక్షత్రాల వేరితర లక్ష్యాలను ఖుర్ఆన్ పేర్కొనలేదు.

4. మేము చేసిన ఆకాశాలు, భూమి తమ నిర్మాణం దృష్ట్యా ఎంతో గొప్పవి. సువిశాలమైనవి. వాటి గొప్పతనం, వాటి పనితనం ముందు వీళ్ల పుట్టుక ఏమాత్రం కష్టతరం కాదు. వీళ్లను తిరిగి బ్రతికించటం కూడా ఏమాత్రం కష్టమైన పనికాదు.
5. చూడబోతే మేము వీళ్ళ పితామహుడైన ఆదం (అలైహిస్సలాం)ను మట్టితో నిర్మించాము. మరలాంటప్పుడు ఈ మానవులు పరలోక జీవితం పట్ల ఎందుకింత విచిత్రంగా ప్రవరిస్తున్నారు? కాస్త ఆలోచిస్తే వీళ్ల పుట్టుక అత్యంత అల్పమైన, బలహీనమైన వస్తువుతో జరిగిందన్న సంగతి ఇట్టే బోధపడుతుంది. అదే సమయంలో ఈ భువన భాండవాల నిర్మాణం వెనుక వారికన్నా ఎక్కువ దృఢమైన, గొప్పవైన వస్తువులు ఉపయోగించబడ్డాయి. ఈ యదార్థాన్ని వాళ్లు కూడా కాదనలేరు (ఫత్ హుల్ ఖదీర్).
6. (ఓ ముహమ్మద్!) పరలోక జీవితాన్ని వారు త్రోసిపుచ్చటంపై నువ్వు ఆశ్చర్యపోతుంటే, వారేమో గేలిచేస్తున్నారు. పరలోకం అసలెలా సంభవం? అని కొట్టిపారేస్తున్నారు.
7. హితబోధను ఏకంగా త్రోసిపుచ్చటం వాళ్ళకు హాబీగా మారిపోయింది. విషయాన్ని ఆధారాలతో వివరిస్తే లేదా మహిమలను ప్రదర్శిస్తే దాన్ని ఇంద్రజాలం అని చెప్పి దాటవేస్తారు.

16 “ఏమిటి, మేము మరణించి, మట్టిలో కలిసి, ఎముకలుగా మారిన తరువాత కూడా (మేము నిజంగానే) లేపబడతామా?”

عَلَدًا مِمَّنَا وَمَكَرًا لِرَبِّا وَعَظَامَنَا لِنَبْعُوثُونَ ﴿١٦﴾

17 “మా పూర్వీకులైన మా తాతముత్తాతలు కూడానా? (వారు కూడా బ్రతికించబడతారా?)”

أَوِ آبَاؤُنَا وَالْآبَاؤُونَ ﴿١٧﴾

18 “అవును (లేపబడతారు). మీరు పరాభవంపాలు (కూడా) అవుతారు” అని నువ్వు వారికి చెప్పు. ⁸

قُلْ تَعْمَرُوا أَنفُسَكُمْ ذُرُورًا ﴿١٨﴾

19 అది ఒకేఒక్క గద్దింపు మాత్రమే. ⁹ అంతే! వారు (బిక్కబోయి) దిక్కులు చూడటం మొదలెడతారు. ¹⁰

وَأَمَّا هِيَ زَجْرًا وَوَجْدًا فَإِنَّ هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿١٩﴾

20 “అయ్యో! మా పాడుగాను! ఇదే ప్రతిఫలపు దినము (లాగుందే!)” అని అంటారు.

وَقَالُوا لَوْلَا جَاءَنَا هَذَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿٢٠﴾

21 “మీరు ధిక్కరిస్తూ వచ్చిన తీర్పుదినం ఇదే” ¹¹ (అని వారితో అనబడుతుంది).

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢١﴾

8. దివ్య ఖుర్ఆన్ లో ఇతర చోట్ల చెప్పబడినట్లు : 1. “వారందరూ ఆయన దర్బారులో నిస్సహాయ స్థితిలో హాజరవుతారు” (నమల్ - 87). 2. “నా ఆరాధన పట్ల అహంకారం ప్రదర్శించిన వారు త్వరలోనే అవమానం పాలై నరకంలో ప్రవేశిస్తారు.”

(మోమిన్ - 60).

9. అంటే వారు అల్లాహ్ తరపున అయిన ఒక్క ఆదేశం మేరకు ఇస్రాఫీల్ (అలైహిస్సలాం) అనే దైవదూత (రెండవసారి) శంఖం ఊదగానే వారంతా సమాధుల నుంచి సజీవులై లేచివస్తారు.

10. అంటే వారి ముందు ప్రళయదినపు భీకర దృశ్యాలు, మహ్షర్ మైదానపు ఉగ్రస్థితి కదలాడుతూ ఉంటుంది. అందువల్ల వారు దిక్కుతోచని స్థితికి లోనవుతారు.

శంఖారావాన్ని లేక అరుపుని ‘జజ్జరా’ (గద్దింపు)గా పేర్కొనటం గమనార్హం. శంఖారావం ఉద్దేశం అదే గనుక ఆ విధంగా పేర్కొనటం జరిగింది.

22 “దుర్మార్గులనూ,¹² వారితో జతకట్టిన వారినీ,¹³ వారు ఎవరెవరినయితే పూజించే వారో వారందరినీ¹⁴ ప్రోగుచేయండి.

23 అల్లాహ్ ను వదలిపెట్టి (సుమా!). మరి వారందరికీ జ్వలించే అగ్ని (నరకం) దారి చూపండి.

24 “అయితే కాస్త వాళ్ళను ఆపండి.¹⁵ వారికి (కొన్ని ముఖ్యమైన) ప్రశ్నలు వేయాల్సివుంది.

25 “అవును, మీకేమైపోయింది? (ఇప్పుడు) మీరు ఒండొకరికి సహాయం చేసుకోవటం లేదేమిటి?” (అని వారు ప్రశ్నించబడతారు).

26 అది కాదు. ఈ రోజు (వారందరూ) ఆత్మసమర్పణ చేసుకున్నారు.

۱۲ اَخْرُوهَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَاَزْوَاجَهُمْ وَاَكَاْبِرُ الْعِبَادُونَ

۱۳ مِنْ دُونَ اللَّهِ فَاهْتَدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُبِينٍ

۱۴ وَقَفُّوهُمْ اِنَّهُمْ مُسْتَوْزُونَ

۱۵ مَا لَكُمْ لَتَّيَّبَّرُونَ

۱۶ بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَبْرُونَ

11. ‘వైల్’ అన్న పదం వినాశనం జరిగే సందర్భంలో ఉపయోగించబడుతుంది. తమ పరిణామం ఎలా ఉండబోతుందో అప్పటికే వారికి చాలా వరకు అర్థమై పోతుంది. అందుకే వారు “అయ్యో! మా దౌర్భాగ్యం!” అని అంటారు. ఆ మాటలో ఒకింత పశ్చాత్తాప భావన ఉంది. ఒప్పుకోలు కూడా ఉంది. కాని ఆ క్షణంలో బాధపడి ఏం లాభం? అందుకే వారికి సమాధానంగా దైవదూతలు లేక విశ్వాసులు చెబుతారు - “మీరు పదే పదే త్రోసి వుచ్చుతూ వచ్చిన తీర్పుదినం ఇదే” అని! బహుశా ఈ మాటను వారు పరస్పరం చెప్పుకుని ఉండవచ్చు.

12. అంటే షిర్క్ కు, కుఫ్ర్ కు, పెద్ద పెద్ద పాపాలకు పాల్పడిన వారిని సమీకరించమని దేవుని తరపున ఆజ్ఞాపించబడుతుంది.

13. “వారితో జత కట్టినవారు” అంటే తిరస్కారంలో, బహుదైవోపాసనలో, ప్రవక్తలను ధిక్కరించటంలో వారితో కలిసి పనిచేసిన వారు అని ఒక అర్థం కావచ్చు. వారు జిన్నాతులు, షైతానులు అని మరికొందరు అభిప్రాయపడ్డారు. దుర్మార్గులలో వారితో సహకరించిన వారి భార్యలని మరికొంతమంది భావించారు. ఎందుకంటే ఆయతులో “అజ్జీవాజహమ్” (أَجْرًا وَجَاهًا) అనే పదం వచ్చింది.

14. వారు పూజించే ఇతరత్రా దేముళ్లు - వారు మనుషులైనా, విగ్రహాలైనా సరే -

27 వారు ఒకరింకొకరి వైపు తిరిగి ('త్వం' అంటే 'త్వం' అని) ప్రశ్నించుకోసాగారు.

28 “మీరు మా దగ్గరకు కుడి వైపునుంచి వచ్చేవారు కదా! 16 (ఇప్పుడేమంటారు?)” అని అడుగుతారు.

29 వారిలా సమాధానమిస్తారు : “అదేం కాదు. అసలు విశ్వాసం అనేది మీలోనే లేకపోయింది. 17

30 “మేమెలాంటి పెత్తనమూ మీపై చెలాయించలేదు. నిజానికి మీరే తిరుగు బాటుజనంగా వ్యవహరించారు. 18

31 “కనుక మన ప్రభువు వాక్కు ఇప్పుడు మనందరిపై రూఢీ అయిపోయింది. మన మంతా (శిక్షను) రుచి చూడవలసి ఉంది.

① وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

② قَالُوا لِمَ لَمْ يَأْتِكُمْ مَوْلَانَا مِنَ الْمَآءِ

③ قَالُوا بَلْ كُنَّا مُؤْمِنِينَ

④ وَاللَّيْلِ لَمَّا عَلَيْنَا وَمِنَ الْمَاطِنِ ۚ لَبَّيْكُمْ قَوْمَ الطَّغْيِينِ

⑤ فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَأَنفَالِكُمْ

వారందరినీ వీళ్లను అవమానపరిచేందుకు సమీకరించటం జరుగుతుంది. అయితే వారు పూజించిన సజ్జనులను మాత్రం అల్లాహ్ వేరుపరుస్తాడు. ఇతరత్రా మిథ్యా దైవాలను మాత్రం ఆ దుర్మార్గులతో పాటే నరకానికి ఆహుతి చేస్తాడు.

15. నరకానికి ఆహుతి చేయకముందే వారి గురించి ఈ విధంగా ఆజ్ఞాపించబడుతుంది. ఎందుకంటే లెక్కలు తేలిన మీదటే వారు నరకానికి పోతారు.

16. అంటే - మేము చెప్పేదే ధర్మం, మేము సన్మార్గాన ఉన్నామని చెప్పేవారు కదా! ఇప్పుడేమంటారు?! అని ఒక అర్థం. అన్ని వైపులనుంచీ మావద్దకు వచ్చారు కదా! అని మరొక అర్థం. “నేను వారి ముందు వైపునుంచీ, వెనుక వైపునుంచీ, కుడి వైపునుంచీ, ఎడమ వైపునుంచీ - అన్ని వైపుల నుంచీ వారి వద్దకు వచ్చి, వారిని మార్గభ్రష్టుల్ని చేస్తాను” (అల్ ఆరాఫ్ - 17) అని ఖైతాను చెప్పి ఉండటం గమనార్హం.

17. “ఆనాడు మీరు మీ ఇష్టప్రకారం విశ్వసించేందుకు నిరాకరించారు కదా! దానికి మమ్మల్ని తప్పు పడతారేమిటి?” అని వారి నాయకులు చెబుతారు.

18. నాయకులకు - వారి అనుయాయులకు మధ్య జరిగే ఈ సంవాదన దివ్య ఖుర్ఆన్ లో పెక్కుచోట్ల పునరావృతం అవుతూ ఉంటుంది. ప్రళయదినాన-దైవసమక్షంలోనూ-

32 “సరే, మేము మిమ్మల్ని దారి తప్పించాము. మేము సయితం స్వయంగా దారి తప్పిన వారము”¹⁹ (అని వారు జవాబు ఇస్తారు).

33 కాబట్టి ఆ రోజు వారంతా శిక్షలో భాగస్తులవుతారు.²⁰

34 మేము అపరాధుల పట్ల ఈ విధంగానే వ్యవహరిస్తాము.²¹

35 “అల్లాహ్ తప్ప మరో ఆరాధ్య దేవుడు లేడ”ని వారితో అన్నప్పుడు వారు అహంకారంతో విద్రవీగేవారు.²²

فَاَعْوَبْنَا لَهُمُ الْاَكْبَابُ لِيَوْمِ

فَاَتَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿۳۳﴾

اِنَّا كَذَّبْنَاكَ بِمَا يَكْفُرُونَ ﴿۳۴﴾

اِنَّهُمْ كَانُوْا اِلٰهًا اِلَّا اللّٰهُ يَسْتَكْبِرُوْنَ ﴿۳۵﴾

సరకంలోనికి వెళ్ళిన తరువాత కూడా వారు పరస్పరం నిందించుకుంటారు. (వివరాలకు చూడండి: మోమిన్-47, 48; సబా - 31, 32; అల్ అహ్ జాబ్ - 67, 68; ఆరాఫ్ - 38, 39).

19. మొదటేమో వారు అపమార్గం పట్టించలేదని దబాయించారు. అసలు మీ మీద మాకు ఏం అధికారముందని మేము మిమ్మల్ని పెడదారి పట్టించటానికి? అని కూడా అన్నారు. కాని ఇప్పుడేమో, తాము అపమార్గం పట్టించినమాట వాస్తవమేనని ఒప్పుకున్నారు. అయితే అపమార్గం పట్టించినందుకు మమ్ము నిందించకండి. ఎందుకంటే మేము సయితం సన్మార్గాన లేము. మిమ్మల్ని కూడా మా సమూహంలో చేర్చుకున్నాము. మీరేమో సునాయాసంగా మా బుట్టలో పడిపోయారు అని అంటారు. పైతాన్ చెప్పినట్లే వారూ చెప్పారు. పైతాన్ ఏమన్నాడో చూడండి : “అసలు మీచేత బలవంతంగా ఏదైనా చేయించటానికి నాకు మీ మీద ఏదన్నా అధికారం ఉంటేకదా! నేనేమో నా దారివైపుకు మిమ్మల్ని పిలిచాను. అంతకు మించి మరేమీ చేయలేదు. మీరే నా పిలుపుకు స్పందించి వచ్చారు. కనుక ఇప్పుడు అనవసరంగా నన్ను నిందించకండి. మిమ్మల్ని మీరే నిందించుకోండి” (ఇబ్రాహీమ్ - 22వ వచనం ఆధారంగా).

20. ఎందుకంటే వారందరి నేరం కూడా ఒకే విధమైనది. షిర్క్ (బహుదైవారాధన), అరాచకం, చెడుగుల వ్యాప్తిలో వారంతా కలసికట్టుగా ఉండేవారు.

21. అంటే, అన్ని రకాల నేరస్తుల పట్ల కూడా మా వ్యవహారం కఠినంగానే ఉంటుంది. అందరూ మా శిక్షను అనుభవించాల్సిందే.

22. అంటే - ఇహలోకంలో! ‘ముస్లింల మాదిరిగానే మీరు కూడా కలిమా పఠించి

36 “పిచ్చిపట్టిన ఒక కవి చెప్పినంత మాత్రాన మేము మా పూజ్యదైవాలను వదులుకోవాలా?”²³ అని అనేవారు.

37 (కాదు కాదు) వాస్తవానికి అతను (ప్రవక్త) సత్యాన్నే తీసుకుని వచ్చాడు. దైవప్రవక్తలందరినీ (సత్యవంతులుగా) ధృవీకరిస్తున్నాడు.²⁴

38 మీరు మాత్రం బాధాకరమైన శిక్షను చవిచూడటం ఖాయం.

39 మీరు చేసుకున్న (పాపిష్టి) పనుల ప్రతిఫలమే మీకు ఇవ్వబడుతుంది.²⁵

وَيَقُولُونَ إِنَّمَا كُنَّا نَعْبُدُ آبَاءَنَا وَإِنَّمَا آبَاؤُنَا عَابَدُوا بآبَاءَهُمْ

بَلْ جَاءُوا بِالْحَقِّ وَصَدَقَ الْمُرْسَلِينَ

إِنَّمَا كُنَّا نَعْبُدُ الْعَنَابَ الْإِلِيمِ

وَمَا نَجُوزُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

గతంలో మీ ద్వారా జరిగిన పాపాలపై పశ్చాత్తాపపడండి. తద్వారా మీరు ఇహపర లోకాలలో దైవాగ్రహం నుంచి రక్షించబడతారు’ అని వారికి బోధపరచినప్పుడు ఆ మాటలను ఏమాత్రం లక్ష్యపెట్టలేదు. పైగా అహంకారంతో పెట్రేగిపోయేవారు. దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు : “జనులు ‘లా ఇలాహ ఇల్లాల్లాహ్’ను ఒప్పుకోనంతవరకూ వారితో యుద్ధం చేయమని నాకు ఆజ్ఞాపించ బడింది. ఎవరయితే దీనిని ఒప్పుకున్నాడో అతను తన ధన ప్రాణాలను రక్షించు కున్నాడు.” (ముత్తఫఖున్ అలైహి, మిష్కాత్ - కితాబుల్ ఈమాన్ - ఇబ్నై కసీర్ ఆధారంగా).

23. వాళ్లు అప్పటికే మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం) వారిని కవిగా, ఉన్మాదిగా అభివర్ణించి ఉన్నారు. ఆయన (స) పై అవతరించిన దివ్య ఖుర్ఆన్ ను కవితా సంపుటిగా పేర్కొన్నారు. ఇప్పుడేమో, ఒక ఉన్మత్తుని ఉన్మాద పోకడలపై మేము మా పూజ్యదైవాలను వదులుకోవాలా? ఇదెలా సాధ్యం? అని అనసాగారు. వాస్తవానికి ఆయన (స)ది ఉన్మాదం కాదు, అది ఆయన తపన. ఆయన చెప్పేది కవితత్వం కాదు, అదొక వాస్తవం. ఆయన పిలుపును అనుసరించటంలో వారి వినాశం లేదు, వారి జీవనం ఉంది, మోక్షం ఉంది.

24. ఏమిటి? మీరు మా ప్రవక్తను పిచ్చివాని క్రింద జమకడుతున్నారా? యదార్థానికి అతను మీకు వినిపించేది సత్యం. ఇంతకుముందు మా ప్రవక్తలందరూ తెచ్చిన సత్యసందేశాన్నే ఇతనూ తెచ్చాడు. మతి స్థిమితం లేని ఒక పిచ్చివాడుగానీ, ఊహలోకాల్లో విహరించే ఒక కవి పుంగవుడుగానీ ఇంతటి ఖచ్చితమైన సత్య సమాచారాన్ని అందజేయగలడా?

40 అయితే అల్లాహ్ ఎన్నుకున్న దాసులు మాత్రం²⁶ (ఆ శిక్ష నుంచి సురక్షితంగా ఉంటారు).

41 నిర్దాత ఆహారం వారికి ప్రత్యేకం.

42 (అందులో రకరకాల) పండ్లు, ఫలాలు ఉంటాయి. వారు అపూర్వంగా సత్కరించబడతారు -

43 అనుగ్రహభరితమైన స్వర్గవనాలలో!

44 ఆసనాలపై ఎదురెదురుగా (ఆసీనులై) ఉంటారు.

45 ప్రవహించే మధువులా మధుపాత్రలు వారి ముందు పడే పడే సమర్పించ బడుతూ ఉంటాయి.²⁷

46 అదెంతో స్వచ్ఛంగా, సేవించేవారికి కమ్మగా ఉంటుంది.²⁸

47 దానివల్ల (తల) నొప్పి రాదు, మతి చలించటం జరగదు.²⁹

④ اَلْعِبَادَ اَللّٰهُ الْبٰخِلٰصِيْنَ

⑤ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُوْمٌ

⑥ فَاٰكِلُوْهُ وَهُمْ تَكْرٰرٌ

⑦ فِيْ جَنٰتِ النَّعِيْمِ

⑧ عَلٰى سُرُرٍ مَّتَّعٰلِيْنَ

⑨ يُطٰٓفُ عَلَيْهِمْ بِكٰٓسٍ مِّنْ مَّعِيْنٍ

⑩ بِيْضًا لَّدَيْهِ اَشْرٰبِيْنَ

⑪ لَا فِيْهَا عَاوِلٌ وَّلَا لَهُمْ عَنْهَا اِيْرَاقُوْنَ

25. నరకవాసులు నిలబడి, తమకు విధించబడిన శిక్ష చాలా అన్యాయమని పరస్పరం చెప్పుకుంటున్నప్పుడు ఈ మాట అనబడుతుంది - “ఇది అన్యాయం కాదు. నిష్పాక్షికమైన న్యాయం. ఎందుకంటే ఇది మీరు చేసుకున్న కర్మల ఫలమే.”

26. వారు దైవకటాక్షం పొందినవారై ఉంటారు. వారివల్ల ఏదైనా చిన్నపాటి తప్పులు జరిగివుంటే అవి కూడా మన్నించబడతాయి. వారు చేసిన ఒక్కో సత్కార్యానికి ఎన్నో రెట్లు పుణ్యఫలం ప్రసాదించబడుతుంది.

27. ‘కాసున్’ (كٰسٍ) అంటే నింపబడిన మధువు గిన్నెలు అని అర్థం. ఖాళీ గిన్నెను ‘ఖిద్హున్’ అంటారు. ‘మయీన్’ (مَّعِيْنٍ) అంటే ప్రవహించే చెలమ అన్నమాట. అంటే ఎప్పుడూ ఎడతెగకుండా పారే మధువు ఏరులాగా నిత్యం వారి ముందు మధుపాత్రలు తేబడుతూ ఉంటాయి.

28. సాధారణంగా ప్రపంచంలోని మద్యం హానికరమైనదై ఉంటుంది. అది విభిన్న రంగుల్లో ఉంటుంది. వగరుగా, చేదుగా ఉంటుంది. శరీరానికి మత్తునిస్తుంది. ప్రమాదాలకు, అవాంఛనీయమైన ఘటనలకు కారణభూతంగా నిలుస్తుంది. కాని స్వర్గంలో ఇవ్వబడే మద్యంలో ఇలాంటి దుర్గుణాలేమీ ఉండవు.

48 వారి దగ్గర చూపులు క్రిందికి వాలి ఉండే పెద్ద పెద్ద కన్నులు గల మగువలు ఉంటారు.³⁰

وَعِنْدَهُمُ الْغُرُوبُ عَيْنٌ ﴿٣٠﴾

49 వారు చాలా జాగ్రత్తగా భద్రపరచ బడిన గ్రుడ్లుల మాదిరిగా (కోమలంగా, స్వచ్ఛంగా) ఉంటారు.³¹

كَأَنَّهِنَّ بَيْضُ مَكُونٍ ﴿٣١﴾

50 మరి వారు (స్వర్ణవాసులు) ఒండొకరి వైపుకు తిరిగి ప్రశ్నలు వేసుకుంటారు.³²

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٣٢﴾

51 వారిలో ఒకతను ఇలా అంటాడు :
“నాకొక స్నేహితుడుండేవాడు.

قَالَ قَائِلٌ لِمِثْلِهِ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٣٣﴾

52 “అతను నాతో, ‘ఏమిటి? (ప్రళయ దినం వస్తుందని) ధృవీకరించే వారిలో నువ్వు చేరిపోయావా?’³³ అని అనే వాడు.

يَقُولُ إِنَّكَ لِمِنَ الْمُصَدِّقِينَ ﴿٣٤﴾

29. ఇదీ స్వర్గంలోని మధువు ప్రత్యేకత!

30. వాలు కనులు, చారడేసి కళ్ళు స్త్రీ అందానికి నిదర్శనం. అంటే ఆ స్త్రీలు చాలా అందగత్తలై ఉంటారు.

31. అంటే అన్నిరకాల కాలుష్యాల నుండి, చెడు వాతావరణం నుండి రక్షించబడిన స్త్రీలు, బిడియంతో చూపులు క్రిందికి వాలిన సౌందర్యవతులు అని భావం. నిప్పుకోడి తన గుడ్లను తన రెక్కలతో కప్పి ఉంచుతుంది. నిప్పుకోడి గుడ్లు ఎంతో అందంగా, తెల్లదనంలో అపురూపంగా ఉంటాయని ప్రతీతి. అందుకేనేమో స్వర్గంలోని స్త్రీలను సురక్షితంగా ఉంచబడిన గుడ్లతో పోల్చటం జరిగింది.

32. స్వర్ణవాసులు స్వర్గంలో కూర్చుని హాయిగా కబుర్లు చెప్పుకుంటారు. వారు ఈ సందర్భంగా ప్రపంచంలో తమకు ఎదురైన అనుభవాలను కూడా నెమరువేసు కుంటారు.

33. తోటి మిత్రుణ్ణి ఎగతాళి చేస్తూ అతను అలా అనేవాడు. అసంభవం అయిన విషయాన్ని సంభవం అని ఎలా అనుకుంటున్నావ్? అన్నది అతని ఉద్దేశం.

53 “ఏమిటి, మనం మరణించి, మట్టిలో కలిసి, ఎముకలుగా మారిపోయిన మీదట మాకు ప్రతిఫలం ఇవ్వబడుతుందా?” (అని అనేవాడు).³⁴

54 “ఏం? మీరతన్ని తొంగిచూస్తారా?”³⁵ అంటాడు.

55 తొంగి చూడగానే అతను నరకం మధ్యలో (కాలుతూ) కనిపిస్తాడు.

56 అతను (స్వర్గవాసి) ఇలా అంటాడు : “అల్లాహ్ సాక్షి! నువ్వు నన్ను కూడా నాశనం చేసి ఉండేవాడివే.

57 “నా ప్రభువు అనుగ్రహమే గనక లేకుండా ఉంటే నేను కూడా (నేరస్తులుగా నరకానికి) పట్టి తేబడిన వారిలో ఉండేవాణ్ణి.³⁶

58 - 59 ఆ మొదటి చావే³⁷ తప్ప మనకిక చావులేదు³⁸ (అన్నది నిజమేనా?) మనకిక శిక్ష కూడా పడదట కదా! (ఇదీ

إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا إِنَّا لَمَدِيدُونَ ﴿٣٥﴾

قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُقَالِعُونَ ﴿٣٥﴾

فَأَطْلَمَ قِرَاءَةَ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٣٥﴾

قَالَ تَاللَّهِ إِن كِدْتَ لَتُرِيدِينَ ﴿٣٦﴾

وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْمُخْضَرِّينَ ﴿٣٦﴾

أَفَمَا حُنَّ بِيَّيْتَيْنِ ﴿٣٧﴾

إِلَّا مَوْتَنَا الْأُولَىٰ وَوَأَعْنُ بِعَدَّيْنِ ﴿٣٨﴾

34. అంటే - అంత జరిగిన తరువాత కూడా మమ్మల్ని తిరిగి లేపి, లెక్క తీసుకోబడుతుందా? ప్రతిఫలం కూడా ఇవ్వబడుతుందా? నీకు పిచ్చిగాని పట్టుకోలేదు కదా!? అన్న ధోరణి అతని మాటల్లో వ్యక్తమయ్యేది.

35. ఆ స్వర్గవాసి తన సాటి స్వర్గసహచరులతో అనేమాటలివి! మీరు కోరితే నేనతన్ని నరకంలోకి తొంగి చూస్తాను. అతను గనక కనిపిస్తే అతన్ని మీకు చూపిస్తాను అని అతనంటాడు.

36. తొంగిచూడగానే ఆ వ్యక్తి నరకం నడిబొడ్డులో కనిపిస్తాడు. అతన్నుద్దేశ్యించి స్వర్గవాసి, “ఇంకాస్త ఉంటే నన్ను కూడా పాడుచేసేసేవాడివి కదా! దేవుడు దయదలచబట్టి సరిపోయింది. లేకుంటే ఈ రోజు నేను కూడా నీతోపాటే దుర్భరస్థితిలో ఉండేవాణ్ణి” అని అంటాడు.

37. అది (ఆ మరణం) ప్రపంచంలోనే వచ్చింది. ఇక మనకు మరణంగానీ, శిక్షగానీ ఉండదు కదూ!

38. నరకవాసుల స్థితిని చూసిన తరువాత ఆ స్వర్గవాసిలో భావుకత ఉప్పొంగుతుంది.

నిజమేనా? అని స్వర్ణవాసి తన తోటి సావాసులతో అంటాడు).”

60 నిస్సందేహంగా ఇదే గొప్ప సాఫల్యం.³⁹

إِنَّ هَذَا هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٣٩﴾

61 ఇటువంటి దాని (సాఫల్యం) కోసం పని చేసేవారు పని చేయాలి.⁴⁰

لِيَسْتَلِ هَذَا أَقْلِيَعْمَلِ الْعَمَلُونَ ﴿٤٠﴾

62 ఈ ఆతిథ్యం మంచిదా? లేక జఖ్ఖుమ్ (నరకంలోని జెముడు) వృక్షం (మంచిదా?)⁴¹

أَذَلِكَ خَيْرٌ لِّرَبِّكَ أَمْ سَجْرَةُ الرَّقُومِ ﴿٤١﴾

63 దానిని మేము దుర్మార్గుల కోసం పరీక్షగా చేసి ఉంచాము.⁴²

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

ఒకింత ఈర్వానందం కూడా కలుగుతుండతనిలో. మనకు లభించిన ఈ స్వర్ణలోక అనుగ్రహాలు శాశ్వతమైనవి కావా? మనకు చావు అనేది ఉందా? అంటే ఇక మనకు చావు అన్నదే లేదు, ఈ స్వర్ణలోక సుఖాలు శాశ్వితమైనవి. స్వర్ణవాసులు కలకాలం స్వర్ణంలో ఉంటారు, నరకవాసులు కలకాలం నరకంలో మ్రగ్గుతూ ఉంటారన్నది అతని మాటల్లోని మర్మం. మరణాన్ని ఒక పొట్టేలు రూపంలో స్వర్ణ - నరకాల మధ్య తీసుకువచ్చి దాన్ని 'జిబ్బా' చేయటం జరుగుతుందనీ, ఆ తరువాత ఇక మరణం అన్నదే ఉండదని హదీసు ద్వారా కూడా రూఢీ అవుతోంది.

39. ఎందుకంటే నరకాగ్ని నుంచి కాపాడబడటం, స్వర్ణంలోని భోగభాగ్యాలకు అర్హులుగా ఖరారు కావటం కంటే గొప్ప సాఫల్యం ఏదీ లేదు.

40. ఇలాంటి గొప్ప అనుగ్రహం కోసం పాటుబడదలచిన వారు నిర్విరామంగా పాటు పడాలి. ఎందుకంటే ఈ వర్తకం లాభదాయకమైనది. ప్రాపంచిక వర్తకాల మాదిరిగా ఇది తాత్కాలికమైనదిగానీ, నష్టకరమైనదిగానీ కాదు.

41. 'జఖ్ఖుమ్' (الْجَحِيمُ) అంటే దుర్మార్గులది, మ్రింగటానికి భరించరానిదిగా ఉండేది అని అర్థం. ఆ చెట్టు కాయలు తినాలంటే నరకవాసులకు ప్రాణం మీదికి వస్తుంది. ఎందుకంటే అవి అత్యంత దుర్బరంగానూ, చేదుగానూ, కంపుకొడుతూ ఉంటాయి. అది ప్రపంచంలోని చెట్టేనని, అరబ్బువాసులకు ఆ చెట్టు గురించి తెలుసునని, అది తహామాలో లభ్యమయ్యే ఖుత్రబ్ చెట్టు అని కొందరు వ్యాఖ్యానించారు. అయితే ఈ చెట్టు ప్రపంచంలో ఎక్కడా లేదని, ప్రపంచవాసులకు దీని గురించి బొత్తిగా తెలీదని మరికొందరు అభిప్రాయపడ్డారు (ఫత్హుల్ ఖదీర్). ఈ రెండింటిలో మొదటి మాటే ఎక్కువ సరైనది. ఆ వృక్షాన్ని తెలుగులో జెముడు వృక్షంగా వ్యవహరిస్తారు.

64 నిశ్చయంగా ఆ వృక్షం వేరు నరకం వేరు (అట్టడుగు భాగం) నుంచి మొలకెత్తుతుంది. ⁴³

﴿إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ﴾ ⁴³

65 దాని పండ్ల గుత్తులు పైతానుల తలల మాదిరిగా ఉంటాయి. ⁴⁴

﴿طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُؤُوسُ الشَّيَاطِينِ﴾ ⁴⁴

66 మరి (నరకవాసులు) దాన్నుంచే తింటారు. దాంతోనే తమ పొట్టలు నింపుకుంటారు. ⁴⁵

﴿فَأَنَّهُمْ لِالْبُطُونِ مِنْهَا فَمَا لَبُثُوا مِنْهَا الْبُطُونَ﴾ ⁴⁵

67 మరి దానిపైన సలసలా కాగే నీళ్లు త్రాగేందుకు ఇవ్వబడతాయి. ⁴⁶

﴿ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا نُجُوبًا مِّنْ حَمِيمٍ﴾ ⁴⁶

68 మరి వారంతా తరలించబడేది మండే (నరక) అగ్ని వైపునకే. ⁴⁷

﴿ثُمَّ إِنَّ مَرَجِعَهُمْ إِلَى الْجَحِيمِ﴾ ⁴⁷

69 తమ తాతముత్తాతలను వీరు భ్రష్టమార్గంలో నడుస్తుండగా చూశారు.

﴿إِنَّهُمْ لَأَبَاؤُهُمْ صَالِينَ﴾ ⁴⁹

42. 'పరీక్ష' అని ఎందుకనబడిందంటే ఆ ఫలాన్ని తినటమే ఓ పెద్ద పరీక్ష. నరకంలో నలువైపులా అగ్ని ఉండగా, అక్కడ ఏ చెట్టు ఫలమైనా ఎలా ఉంటుంది? అని సందేహపడేవారి కోసం అల్లాహ్ దీన్ని 'పరీక్ష'గా పెట్టి ఉండవచ్చని ఒక అభిప్రాయం ఉంది. ఈ వాక్యంలో 'దుర్మార్గులు' అంటే తప్పనిసరిగా నరకానికి ఆహుతి అయ్యేవారని భావం.

43. అంటే ఆ చెట్టు వేరు నరకంలోని అట్టడుగు భాగాన ఉంటుంది. అయితే దాని కొమ్మలు, రెమ్మలు నరకంలో నలువైపులా విస్తరించి ఉంటాయి.

44. అంటే ఆ చెట్టు అంత అసహ్యంగా, భయంకరంగా ఉంటుందని భావం. అందుకే దాన్ని పైతానుల తలలతో పోల్చటం జరిగింది.

45. దాన్ని వారు గత్యంతరం లేక మ్రింగుతారు. ఎందుకంటే ఆకలి తీర్చుకోవటానికి వారికి వేరే మార్గాంతరం ఉండదు. అది తిన్న తర్వాత వారి కడుపులు బరువుగా అనిపిస్తాయి.

46. చేదు ఫలాలను మ్రింగిన తరువాత వారికి నీరు త్రాగాలనిపిస్తుంది. అప్పుడు వారికి సలసలా కాగే నీరు ఇవ్వబడుతుంది. దాన్ని త్రాగగానే వారి ప్రేగులు తెగిపోతాయి (ముహమ్మద్ - 15 ఆధారంగా).

47. జఖ్ఖామ్ చెట్టు కాయలు తిని, వేడి నీరు త్రాగిన తరువాత వాళ్ళను మళ్లీ నరకంలోకి నెట్టివేయటం జరుగుతుంది.

70 అయినప్పటికీ వారి పాద చిహ్నాలలోనే పరుగులు తీశారు. 48

فَهُمْ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٤٨﴾

71 వీరికి మునుపు కూడా ఎందరో పూర్వీకులు పెడదారి పట్టి ఉన్నారు. 49

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٤٩﴾

72 వాళ్ల మధ్య కూడా మేము హెచ్చరించే వారిని పంపిఉన్నాము. 50

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِم مُّذَمِّرِينَ ﴿٥٠﴾

73 మరి హెచ్చరించబడిన వారికి పట్టిన గతేమిటో నువ్వే చూడు!

فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَذَمِّرِينَ ﴿٥١﴾

74 అల్లాహ్ ఎన్నుకున్న దాసులు తప్ప. 51 (వారు మాత్రం ఆ దుష్పరిణామం నుంచి రక్షించబడ్డారు).

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٥١﴾

48. ఇంతకీ వారిని నరకానికి ఎందుకు ఆహుతి చేయటం జరిగిందో చెప్పబడింది - తమ తాతముత్తాతలు దుర్మార్గంపై ఉన్నారన్న విషయాన్ని వారు తెలుసుకుని కూడా, వాళ్ల అడుగుజాడల్లోనే నడిచారు. ప్రమాణబద్ధమైన విషయం ముందుకు వచ్చేసిన మీదట కూడా పూర్వీకుల మాటపైనే గుడ్డిగా నడిచారు.

‘ఇహ్సా’ అంటే పరుగెత్తటం, ఆబగా ఎగబడి మరి పట్టుకోవటం, ఒక పద్ధతిని అవలంబించటం అనే అర్థాలు వస్తాయి.

49. వీళ్లు మాత్రమే మార్గభ్రష్టులు కారు. వీరికి మునుపు గతించిన వీళ్ళ పూర్వీకుల్లో కూడా చాలామంది మార్గవిహీనతకు లోనై ఉండేవారు.

50. అంటే వీరి పూర్వీకుల్లో అన్నమాట! మా ప్రవక్తలు వారికి కూడా సత్యవాక్కును అందజేశారు. వారి మాటను త్రోసిపుచ్చినప్పుడు దైవశిక్ష గురించి పదే పదే హెచ్చరించారు. కాని ఆ దుర్మార్గులు మా ప్రవక్తల మాటను ఖాతరు చేయలేదు. తత్ఫలితంగా మేము వారిపై మా కొరడాను ఝుళిపించక తప్పలేదు. వారికి పట్టిన దుర్గతి గురించి తరువాయి ఆయతులో వివరించబడింది.

51. అల్లాహ్ తరపున విశ్వాస భాగ్యాన్ని, సదాచరణ సద్బుద్ధిని పొందిన సజ్జనులు మాత్రమే ఆ విపత్తు నుండి సురక్షితంగా ఉండగలిగారు. అలాంటి సజ్జన దాసులను ఇక్కడ ‘ముఖ్లసీన్’ (مُخْلِصِينَ) గా వ్యవహరించటం జరిగింది. నాశనం చేయబడిన వారిని ‘మున్జిరిన్’ (مُنذِرِينَ) (హెచ్చరించబడినవారు) అనటం జరిగింది. ఇక ‘మున్జిరిన్’ (హెచ్చరించేవారు-దైవప్రవక్తలు) గురించి సంక్షిప్తంగా ముందు రాబోతోంది.

75 నూహ్ మమ్ముల్ని పిలిచాడు. మరి మేము (పిలుపుకు) ఎంత చక్కగా ప్రార్థనను అంగీకరిస్తామో⁵² (చూడండి!)

76 మేము అతన్నీ, అతని ఇంటివారిని⁵³ ఆ ఘోరమైన ఆపద నుంచి కాపాడాము.

77 అతని సంతానాన్ని మాత్రమే మేము మిగిలి ఉండేలా చేశాము.⁵⁴

وَلَقَدْ آدَّبْنَا نُوْحًا فَلَنِعْمَ الْبَاقِيُونَ ﴿٥٢﴾

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ﴿٥٣﴾

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ﴿٥٤﴾

52. 950 సంవత్సరాల సుదీర్ఘ కాలం ధర్మ సందేశ ప్రచారం చేసినప్పటికీ ఆ జాతి వారిలో అత్యధికులు నూహ్ (అలైహిస్సలాం) మాటను ధిక్కరించారు. ఇక వారు దారికి వస్తారన్న ఆశలన్నీ అడుగంటిపోయిన తరువాత దైవప్రవక్త నూహ్ (అలైహిస్సలాం) తన ప్రభువును విన్నవించుకున్నారు - “ప్రభూ! నేను నిస్సహాయస్థితిలో ఉన్నాను. నాకు సహాయపడు!” అని (అల్ ఖమర్ - 10). అప్పుడు మేము నూహు ప్రార్థనను ఆలకించి, అతని జాతి వారిని జలప్రళయంలో ముంచివేశాము.

53. అరబీలో ‘అహ్లాహు’ (أَهْلًا) అని వచ్చింది. దానికి అతని కుటుంబీకులు అని అసలు అర్థం. అయితే ఈ ఆయతులో మాత్రం అతని సందేశాన్ని స్వీకరించి, అతని పరివారంలో చేరిన విశ్వాసులు అని అర్థం. ఈ ధన్యజీవులు మొత్తం 80 మంది అనీ, వారిలో ఆయన భార్య, ఆయన కుమారుడు మాత్రం లేరనీ, వారిద్దరూ విశ్వసించలేదని, వారిద్దరూ ముంపుకు గురయ్యారని ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యాతలు అభిప్రాయపడ్డారు. ‘కర్బున్ అజీమ్’ అంటే మహా విపత్తు, ఘోరకలి అన్న అర్థాలు వస్తాయి. నూహు కాలంలో వచ్చిన జలప్రళయం నేపథ్యంలో ఈ పదం వాడబడింది.

54. ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యాతలలో అత్యధికుల అభిప్రాయం ప్రకారం నూహ్ (అలైహిస్సలాం)కు ముగ్గురు కొడుకులు. వారిపేర్లు 1. హామ్ 2. సామ్ 3. యాఫిస్. ఈ ముగ్గురు అన్నదమ్ములతోనే మానవజాతి పరంపర ముందుకు సాగింది. అందుకే హజ్రత్ నూహు (అలైహిస్సలాం)ను ద్వితీయ ఆదం (అలైహిస్సలాం)గా కూడా వ్యవహరిస్తారు. అంటే ఆదం తదనంతరం నూహ్ కూడా మానవుల పితామహుడుగా పిలువబడ్డారు. సామ్ ద్వారా అరబ్బులు, పారసీకులు, రోమనులు, యూదులు, నస్రానీలు పుట్టుకు వచ్చారు. హామ్ ద్వారా సూడానీలు (తూర్పునుంచి పడమర వరకు) - అంటే ద్రావిడులు, అబిసీనియన్లు, ఖిబ్తీలు మొదలగువారు జన్మించారు. యాఫిస్ వంశం నుంచి తుర్కీలు, ఖజారులు, యాజుజ్ మాజుజ్ లు (ఫత్ హుల్ ఖిదర్). నిజము దేవుడెరుగు.

78 రాబోయే తరాల వారిలో అతని సత్కీర్తిని మిగిల్చి ఉంచాము. ⁵⁵

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ⑤

79 సమస్త లోకాలలో నూహుపై శాంతి కలుగుగాక!

سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ⑥

80 సద్గుణులకు మేము ఇలాగే ప్రతిఫలం ప్రసాదిస్తాము. ⁵⁶

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ⑦

81 నిశ్చయంగా అతను విశ్వసించిన మా దాసులలోని వాడు.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ⑧

82 అటుపిమ్మట మేము ఇతరులను ముంచివేశాము.

ثُمَّ أَعْرَضْنَا الْآخَرِينَ ⑨

83 అతని (నూహ్) మార్గాన్ని అవలంబించిన వారిలో ఇబ్రాహీమ్ (కూడా) ఉన్నాడు. ⁵⁷

وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لِبَرَاهِيمَ ⑩

84 అతను నిర్మల హృదయంతో తన ప్రభువు వద్దకు వచ్చినప్పుడు...

إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ⑪

85 (అతను) తన తండ్రితో, తన జాతి వారితో ఇలా అన్నాడు : “మీరు వేటిని పూజిస్తున్నారు?”

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا عَبُدُونَ ⑫

55. అంటే ప్రళయదినం వరకు వచ్చే విశ్వాసులలో నూహు కీర్తి ప్రతిష్ఠలను మిగిల్చి ఉంచాము. వారంతా నూహు (అలైహిస్సలాం)పై శాంతి కలుగాలని ప్రార్థిస్తున్నారు. ప్రార్థిస్తూ ఉంటారు.

56. ఏ విధంగానయితే మేము నూహ్ (అలైహిస్సలాం) వేడుకోలును ఆమోదించి అతని సంతతిని మిగిల్చి ఉంచామో, మరేవిధంగానయితే భావితరాల వారిలో అతని కీర్తి ప్రతిష్ఠలు నిలిచిపోయేలా చేశామో అదేవిధంగా సజ్జనులైన మా భక్తుల సచ్చరిత్రను కూడా మిగిల్చి ఉంచుతాము. మేము వారి కృషిని వృథా పోనివ్వము.

57. ‘షీఅతున్’ అంటే వర్గం, అనుయాయి అన్న అర్థాలు వస్తాయి. అంటే ఇబ్రాహీమ్ (అలైహిస్సలాం) బోధించిన జీవన విధానం కూడా నూహ్ (అలైహిస్సలాం) గారి విధానమే. అదే ఏకదైవారాధన విధానం. నూహు (అలైహి) లాగానే, ఇబ్రాహీం (అలైహి)కు కూడా దేవుని వైపు మరలే సౌభాగ్యం లభించింది.

86 “అల్లాహ్ ను వదలి స్వయం కల్పిత ఆరాధ్యదైవాలను కోరుకుంటున్నారా?”⁵⁸

أَبَعَاكُمُ اللَّهُ تَرْيَدُونَ ﴿٥٨﴾

87 “ఇంతకీ సకల లోకాల ప్రభువు గురించి మీరేమనుకుంటున్నారు?”⁵⁹

فَمَا تَعْبُدُونَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٩﴾

88 తర్వాత అతను నక్షత్రాల వైపు ఒకసారి దృష్టిని సారించాడు.

فَنظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿٦٠﴾

89 “నేను రోగగ్రస్తుణ్ణి అయ్యాను” అన్నాడు.⁶⁰

فَقَالَ إِنِّي سَعِيدٌ ﴿٦٠﴾

58. చూడబోతే ఈ విగ్రహాలు మీరు మీ స్వహస్తాలతో నిర్మించుకున్నవి. అంటే మీరు కల్పించుకున్నవి. అవి దైవాలు కావన్న సంగతి మీకూ తెలుసు. అయినప్పటికీ మీరు మీ నిజదైవాన్ని వదిలేసి, ఈ కాల्పనిక దేముళ్ళను ఆశ్రయించారేమిటి? ఈ రాతి విగ్రహాలు మీకు ఒరగబెట్టేదేమిటి?

59. ఇంతటి దారుణానికి పాల్పడిన తరువాత కూడా మీరు ఆ సర్వోన్నత ప్రభువు పట్టునుంచి విముక్తి పొందగలమని అనుకుంటున్నారా?

60. ఆకాశం గురించి యోచనచేసే ఉద్దేశంతో అలా చూసి ఉంటాడు. లేదా తన జాతివారిని ఏమార్చే ఉద్దేశంతో ఆకాశం వంక చూసి ఉంటాడు. ఆ జాతి ప్రజలు ఊరి బయటికి వెళ్ళి జాతరలో పాల్గొనే రోజు జరిగిన సంఘటన ఇది! వారు ఇబ్రాహీం (అలైహి స్సలాం)ను కూడా సంబరాలకు రమ్మని పిలిచారు. కాని ఇబ్రాహీం మాత్రం చాలా రోజులుగా అలాంటి అవకాశం కోసమే ఎదురుచూస్తూ ఉన్నారు. వచ్చిన ఈ అవకాశాన్ని ఆయన వదలదలచుకోలేదు. రేపు తన జాతివారంతా జాతరకు వెళ్ళగానే తాను ముందుగా వేసుకున్న పథకాన్ని అమలుపరచాలని అనుకున్నారు. తనకు జబ్బు చేసిందనో లేక తనకు జబ్బురానున్నదనో తన జాతి వారికి తెలియజెప్పేందుకు నక్షత్రాల వంక చూశారు. ఆ కాలంలో జనులు నక్షత్రాలను చూసి తమ అదృష్ట దురదృష్టాలను అంచనా వేసుకునేవారు.

‘ఇబ్రాహీం అబద్ధం పలికారే!’ అన్న సందేహం ఎవరికయినా కలగవచ్చు. కాని అతను చెప్పింది అబద్ధం కూడా కాదు. ప్రతి మనిషీ అంతో ఇంతో అస్వస్థతకు లోనుకావటం సహజమే. అదలా ఉంచితే, తన జాతి ప్రజలు బహుదైవారాధనకు లోనై ఉండటాన్ని చూసి ఇబ్రాహీం (అలైహిస్సలాం) లోలోపలే కుమిలిపోయేవారు. ఆ మానసిక ఒత్తిడి ఆయనపై అనుదినం ఉండేది. ఆ కారణంగా హజ్రత్ ఇబ్రాహీం (అలైహిస్సలాం) తనకు ఒంట్లో బాగాలేదని చెప్పి, తనకు ఏకాంతం అవసరం అనే భావనను తన వారిలో కలిగించారు. ఆ విధంగా అది అబద్ధం అనిపించదు. కాని

90 అందువల్ల వారంతా ముఖం త్రిప్పుకుని, వెళ్ళిపోయారు.

﴿فَوَرَّكُوا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ﴿۱۰﴾﴾

91 అప్పుడతను (మెల్లగా) వారి దేవుళ్ళ వద్దకువెళ్ళి, 'మీరు తినరేమిటి?'⁶¹ అన్నాడు.

﴿قَرَأَ إِلَىٰ آلِهِمُ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿۱۱﴾﴾

92 "అసలు మీకేమైపోయింది? మీరు కనీసం మాట్లాడరే?!" (అని అన్నాడు).

﴿مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ ﴿۱۲﴾﴾

93 ఆ తరువాత కుడిచేత్తో వాటిని (ఎడాపెడా) వాయింపసాగాడు.⁶²

﴿فَرَأَاهُمْ صَرَابًا بَالِبِئِينَ ﴿۱۳﴾﴾

94 వారు (ఆ విగ్రహారాధకులు) అతని దగ్గరకు పరుగులు తీస్తూ వచ్చారు.⁶³

﴿فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ ﴿۱۴﴾﴾

95 వారితో అతనిలా అన్నాడు : "ఏమిటి? మీరు (మీ స్వహస్తాలతో) చెక్కిన శిలలను పూజిస్తారా?"

﴿قَالَ أَعْبُدُونَ مَا تَحْتُونَ ﴿۱۵﴾﴾

96 "మరి (చూడబోతే) మిమ్మల్ని, మీరు చేసిన వాటిని సృష్టించినవాడు అల్లాహ్‌యే కదా!"⁶⁴

﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿۱۶﴾﴾

ఈ విషయాన్ని విన్నవారెవరయినా దీన్ని అబద్ధం అని అనుకునేందుకే ఎక్కువ ఆస్కారం ఉంది. అందుకే హదీసులో ఇబ్రాహీం (అలైహిస్సలాం) చెప్పిన మూడు అబద్ధాలలో దీన్ని కూడా అబద్ధంగానే అభివర్ణించటం జరిగింది. దీనికి సంబంధించిన మరిన్ని వివరాల కోసం అంబియా సూరాలోని 63వ ఆయతుకు ఇవ్వబడిన వివరణను చూడగలరు.

61. అంటే - ఆ విగ్రహాల ముందు భక్తులు సమర్పించుకున్న పండ్లు ఫలహారాలు, మిఠాయిలు యధాతథంగా పడి ఉండటం చూసి "మీరు ఏమీ తినరేమిటి? ఇవన్నీ మీ కోసమేకదా మీ భక్తులు సమర్పించినది!" అని ఇబ్రాహీం ప్రశ్నించారు. కాని అవి తినలేవు. వినలేవు. పెదవి విప్పి పలకలేవు. కదలలేవు, మెదలలేవు. అందుకే ఇబ్రాహీం వేసిన ప్రశ్నలలో దేనికీ వాటినుంచి సమాధానం రాలేదు.

62. అంటే తన శక్తినంతటినీ కూడదీసుకుని వాటిని పగులగొట్టడం మొదలెట్టాడు.

63. మూలంలో 'యజిప్పున్' (يَزْفُونَ) అని ఉంది. 'యుసర్‌హూన' అన్న అర్థంలో ఈ పదం వాడబడింది. పరుగెత్తుకొచ్చారు అని దాని అర్థం. వారు జాతర నుంచి తిరిగి

97 వారిలా అన్నారు : “ఇతని కోసం ఓ కట్టడం (భారీ కొలిమి) నిర్మించండి. ఆ తరువాత ఇతన్ని మండే అగ్ని (గుండం)లో పడవేయండి.”

98 వారు అతనికి వ్యతిరేకంగా కుట్ర పన్న దలిచారు. అయితే మేము వారినే బోల్తా కొట్టించాము. ⁶⁵

99 అతను (ఇబ్రాహీమ్) ఇలా అన్నాడు : “నేను నా ప్రభువు వైపుకే పోతాను. ⁶⁶ ఆయన తప్పకుండా నాకు మార్గం చూపు తాడు.

100 “నా ప్రభూ! నాకు గుణవంతుడైన కుమారుణ్ణి ప్రసాదించు” (అని ప్రార్థించాడు).

101 అందువల్ల మేమతనికి, సహన శీలుడైన ఒక అబ్బాయి గురించిన శుభవార్తను అందజేశాము. ⁶⁷

102 మరి ఆ కుర్రాడు అతని వెంట పరుగెత్తే ఈడుకు చేరుకున్నప్పుడు, ⁶⁸ “ఒరేయ్ చంటీ! నేను నిన్ను ‘జిబ్హా’

قَالَ ابْتُؤَالَهُ بُنْيَاكَ قَالَ فَوُؤُؤِي الْجَحِيؤُؤِ ⁶⁵

قَالَ دُواؤِيهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْاَسْفَلِيْنَ ⁶⁶

وَقَالَ اِنِّي ذَاهِبٌ اِلَى رَبِّي سَيَهْدِيْنَ ⁶⁷

رَبِّ هَبْ لِي مِنْ الصَّالِحِيْنَ ⁶⁸

قَبَسْنَا لَهُ بِعُلْمٍ حَلِيؤُؤِ ⁶⁹

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَبْنَؤُؤِي اِنِّي اَرَى فِي الْمَنَامِ اِنِّي

రాగానే తమ ఆలయంలోని విగ్రహాలు తునాతునకలై ఉండటం చూసి ఆందోళన చెందారు. తక్షణం వారికి ఇబ్రాహీంపై అనుమానం వచ్చింది. అందరూ అతన్ని చుట్టుముట్టి ప్రజాకోర్టులో హాజరుపరిచారు. వారి తెలివితక్కువతనాన్ని వారు పూజించే దైవాల అశక్తతను అవగతం చేయటానికి ఇబ్రాహీం (అలైహిస్సలాం)కు చక్కని అవకాశం దొరికింది.

64. మీరు మీ స్వహస్తాలతో చేసిన విగ్రహాలను ‘దేవుళ్ళు’గా నమ్మి, వాటి ముందరే తలవంచు తారా? వాస్తవానికి వీటన్నింటి సృష్టికర్త అల్లాహ్ యేకదా!

దాసులందరి కర్మల సృష్టికర్త అల్లాహ్ యేనన్న విషయం కూడా దీనిద్వారా బోధపడు తోంది. అష్లాసున్నత్వారి విశ్వాసం కూడా అదే.

65. అంటే అగ్ని గుండాన్ని పూలవనంగా మార్చి వారి కుట్రను భగ్నంచేశాడు అల్లాహ్.

చేస్తున్నట్లు కల చూస్తున్నాను! మరి నీ అభిప్రాయమేమిటో చెప్పు”⁶⁹ అని అతను (ఇబ్రాహీం) అన్నాడు. “నాన్న గారూ! మీకు ఆజ్ఞాపించబడిన దానిని (నిస్సంకోచంగా) నెరవేర్చండి. అల్లాహ్ తలిస్తే మీరు నన్ను సహనశీలిగా పొందుతారు” అని ఆ బాలుడు అన్నాడు.

103 మరి వారిరువురూ (దైవాజ్ఞను) శిరసావహించినప్పుడు అతను తన కుమారుణ్ణి ఒక పక్కకు తిప్పి పడుకో బెట్టాడు.⁷⁰

أَذْبَحَكَ فَانظُرْ مَاذَا آتَىٰ قَالَ يَا بَتِ افْعَلْ مَا أُمِرُّ
فَلَمَّا آسَلَمَا وَتَلَّكَ لِلْجِبِينِ ﴿٦٩﴾

فَلَمَّا آسَلَمَا وَتَلَّكَ لِلْجِبِينِ ﴿٦٩﴾

తనను నమ్ముకున్న దాసులను అదుకునే, కీడును మేలుగా మార్చివేసే ఆ దేవుడు పరమ పవిత్రుడు.

66. దైవప్రవక్త హజ్రత్ ఇబ్రాహీం (అలైహిస్సలాం)గారి ఈ సంఘటన బాబిలోన్ (ఇరాఖ్)లో సంభవించింది. ఎట్టకేలకు ఆయన అక్కడి నుంచి సిరియాకు ప్రస్థానం చేశారు. సజ్జన సంతానం కోసం ఆయన ప్రార్థించింది అక్కడే (ఫత్ హుల్ ఖదిర్).
67. ‘సహనశీలుడు’ (صَلْبًا) అని చెప్పటం ద్వారా ఆ బాలుడు భవిష్యత్తులో త్యాగశీలిగా, సహన శీలిగా రాణించనున్నాడని సంకేతప్రాయంగా తెలియపరచటం జరిగింది.
68. అంటే ప్రాజ్ఞవయస్సుకు చేరుకున్నాడు. అప్పటికి ఆ బాలునికి 13 ఏండ్లు ఉన్నాయని అనబడుతోంది.
69. దైవప్రవక్తకు కల వచ్చిందంటే అది ఒక విధంగా దైవాదేశం లేక దైవసంకేతం అయి ఉంటుంది. దాన్ని అతను అమలు పరచవలసి ఉంటుంది. అయితే దైవాజ్ఞను నెరవేర్చటానికి కుమారుడు సంతోషంగా అంగీకరిస్తాడో లేదోనని చూడటానికే ఆయన అతన్ని సంప్రతించారు.
70. ప్రతి మనిషి ముఖానికి రెండు దిక్కులుంటాయి. కుడివైపు, ఎడమవైపు. మధ్యలో నుదురు ఉంటుంది. కనుక ‘లిల్ జబీన్’ (لِلْجِبِينِ) అన్న పదానికి ‘ఒక పక్కకు తిప్పి పరుండబెట్టటం’ అన్న అనువాదం అన్ని విధాలా సరైనది. అంటే ఇబ్రాహీమ్ ఇస్మాయిల్ ను, పశువును బలి ఇచ్చినప్పుడు కాబా వైపు తిప్పి పరుండబెట్టినట్లు పడుకోబెట్టారన్నమాట. ఇకపోతే ‘బోర్లాపడవేశాడు’ అన్న విధంగా ఎందుకు అనువది స్తారంటే, తనను పరుండబెట్టినప్పుడు తన ముఖం తన తండ్రికి కనిపించేలా

104 అప్పుడు మేమతన్ని పిలిచాము -
“ఓ ఇబ్రాహీం!

وَوَادَّيْنَاهُ أَنْ يَأْتِيَهُمْ ۝

105 “నువ్వు కలను నిజం చేసి చూపావు.”⁷¹ నిశ్చయంగా మేము సదాచార సంపన్నులకు ఇటువంటి ప్రతిఫలాన్నే ఇస్తాము.

قَدْ صَدَقْتَ الرَّبُّ يَا إِبْرَاهِيمَ ۝

106 యదార్థానికి అదొక బహిరంగ పరీక్ష!⁷²

إِنَّ هَذَا هُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ ۝

107 మేము ఒక పెద్ద బలిపశువుని పరిహారంగా ఇచ్చి ఆ బాలుణ్ణి విడిపించాము.⁷³

وَوَدَّيْنَاهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ ۝

108 ఇంకా భావి తరాల వారిలో అతని సచ్చరిత్రను మిగిల్చి ఉంచాము.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۝

ఉండరాదని, తద్వారా పుత్రవాత్సల్యం దైవాజ్ఞా పాలనలో అవరోధంగా నిలిచే అవకాశం ఉందని కుమారుడు ఇస్మాయిల్, తన తండ్రితో చెప్పినట్లు ప్రతీతి. దాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని అనువాదకులు ‘బోర్లా’ అని తర్జుమా చేస్తున్నారు.

71. అంటే కలలో చూసిన విషయాన్ని ఆచరణలో పెట్టడానికి నువ్వు నీ కన్నకొడుకును బహిరంగ స్థలానికి తెచ్చి, జిబహ్ చేయటానికి పరుండబెట్టావు. ఇది నీ చిత్తశుద్ధికి, త్యాగనిరతికి ప్రబల తార్కాణం. దైవాజ్ఞ ముందు ప్రపంచంలోని ఏ ఏ వస్తువు కూడా నీ దృష్టిలో ప్రియతమం కాదని నువ్వు రుజువు చేశావు. ఆఖరికి లేకలేక కలిగిన ముద్దుల కొడుకును సయితం అర్పించటానికి సిద్ధం అయ్యావు.

72. కన్నకొడుకును దైవమార్గంలో అర్పించటం అనేది మామూలు పరీక్ష కాదు. కాని ఈ కఠిన పరీక్షలో సయితం ఆ త్యాగధనుడు నికార్లుగా నెగ్గుకువచ్చాడు.

73. ఆ పెద్ద బలిపశువు ఒక పొట్టేలు. దాన్ని అల్లాహ్ స్వర్గం నుంచి హజ్రత్ జిబ్రయిల్ (అలైహిస్సలాం) ద్వారా పంపించాడు (ఇబ్నె కసీర్). హజ్రత్ ఇస్మాయిల్ (అలైహి) స్థానంలో ఆ పొట్టేలు బలి ఇవ్వబడింది. దైవప్రవక్త ఇబ్రాహీము (అలైహిస్సలాం)గారి ఈ సంప్రదాయాన్ని దేవుడు ప్రళయదినం వరకూ సజీవంగా ఉంచదలిచాడు. ఈ ‘ఖుర్బానీ’ని దైవప్రసన్నత బడసే సాధనంగా చేశాడు. ‘ఈదుల్ అజ్జా’ సందర్భంగా దాసులు చేసే కర్మలలో ఈ ‘ఖుర్బానీ’ అత్యంత ప్రియమైన కర్మగా ఖరారు చేయబడింది.

109 ఇబ్రాహీంకు శాంతి కలుగుగాక!

سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿١٠٩﴾

110 సజ్జనులకు మేము ఇలాంటి ప్రతి ఫలాన్నే ప్రసాదిస్తాము.

كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٠﴾

111 నిస్సందేహంగా అతను విశ్వాసులైన మా దాసులలోని వాడు.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١١﴾

112 మరి మేమతనికి, సద్వర్తనులలో ఒకడైన ఇస్హాఖ్⁷⁴ ప్రవక్త గురించిన శుభవార్తను ఇచ్చాము.

وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِّنَ الظَّالِمِينَ ﴿١١٢﴾

113 ఇంకా మేము అతని (ఇబ్రాహీము)పైనా, ఇస్హాఖ్ పైనా శుభాలను కురిపించాము.⁷⁵ వారిద్దరి సంతతిలో

وَبَرَكْنَا عَلَيْهِمْ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمَنْ ذُرِّيَّتِهِمَا الْمُنْتَسِبُونَ وَالطَّالِمِينَ

74. హజ్రత్ ఇబ్రాహీం (అలైహిస్సలాం) గారి ఈ ఖుర్బానీ సంఘటన తరువాత, ఆయన కుమారుడగు ఇస్హాఖ్ ప్రవక్త ప్రస్తావన వచ్చింది. దీన్నిబట్టి అవగతమయ్యేదేమిటంటే, ఇంతకు ముందు జిబహ్ చేయమని దేవుని తరపున అయిన ఆజ్జ హజ్రత్ ఇస్మాయిల్ (అలైహిస్సలాం) గురించే. అప్పటికి ఈయన ఇబ్రాహీంకు ఏకైక పుత్రుడు. ఆ తరువాతే ఇస్హాఖ్ పుట్టారు. కనుక ఇస్హాఖ్ ద్వితీయపుత్రుడు. ఖుర్బానీ (జిబహ్)కి సంబంధించిన సంఘటనపై కూడా ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యాతల మధ్య భిన్నాభిప్రాయాలున్నాయి. జిబహ్ కోసం పరుండబెట్టినది హజ్రత్ ఇస్హాఖ్ నేనని ఇమామ్ ఇబ్నె జరీర్ అభిప్రాయ పడ్డారు. కాగా; ఇబ్నె కసీర్ సహా అత్యధికమంది ఖుర్ఆన్ వ్యాఖ్యాతలు హజ్రత్ ఇస్మాయిల్ (అలైహిస్సలాం) అని నొక్కి వక్కాణించారు. ఈ రెండవ అభిప్రాయమే సరైనది, ప్రమాణబద్ధమైనది. ఇమామ్ షౌకానీ మాత్రం ఈ విషయంలో తటస్థంగా ఉండిపోయారు (వివరాల కోసం ఫత్హుల్ ఖదీర్, ఇబ్నె కసీర్ వ్యాఖ్యానాలను చూడండి).

75. అంటే ఆ ప్రవక్తలిద్దరి సంతానాన్ని ప్రపంచంలో బాగా విస్తరిల్లజేశాము. దైవప్రవక్తలలో చాలామంది వీరి సంతతికి చెందినవారే. హజ్రత్ ఇస్హాఖ్ (అలైహిస్సలాం)కు హజ్రత్ యాఖూబ్ (అలైహి) కలిగారు. ఆయనగారి 12మంది కుమారుల ద్వారా ఇస్రాయిల్ సంతతికి చెందిన 12 తెగలు ఉనికిలోకి వచ్చాయి. వారిద్వారా ఇస్రాయిలీయులు ప్రపంచంలో దినదిన ప్రవర్ధమానం అయ్యారు. అనేకమంది దైవప్రవక్తలు వీళ్ళమధ్యనే ప్రభవించారు. ఇకపోతే ఇబ్రాహీం గారి మరో పుత్రుడు ఇస్మాయిల్ ద్వారా అరబ్బు సంతతి ముందుకు సాగింది. అంతిమ దైవప్రవక్త అయిన ముహమ్మద్ (సఅసం) ఈ అరబ్బు జాతిలోనే జన్మించారు.

కొందరు సజ్జనులైతే, మరికొందరు తమ ఆత్మలకు తీరని అన్యాయం చేసు కున్నారు. ⁷⁶

114 మరి మేము మూసా, హారూనులకు కూడా ఉపకారం చేశాము. ⁷⁷

115 వారినీ, వారి జాతివారినీ పెద్ద పీడన నుండి రక్షించాము. ⁷⁸

116 మేము వారికి సహాయపడగా, వారే విజయం సాధించారు.

117 మరి వారిద్దరికి మేము సవివరమైన (తేటతెల్లమైన) గ్రంథం ప్రసాదించాము.

118 ఇంకా వారికి రుజుమార్గం వైపు దర్శకత్వం వహించాము.

119 రాబోయే తరాలలో వారి కీర్తి మిగిలి ఉండేలా చేశాము.

120 మూసా, హారూనులపై శాంతి కలుగుగాక!

لِنَفْسِهِ مُبِينٌ ﴿٧٦﴾

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿٧٧﴾

وَجَنَّبْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٨﴾

وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ﴿٧٩﴾

وَآتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ ﴿٨٠﴾

وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٨١﴾

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْأَخْرُسِ ﴿٨٢﴾

سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿٨٣﴾

76. అంటే వారిలో కొందరు షిర్క్కు, పాపకార్యాలకు, మారణహోమానికి, అరాచకానికి ఒడిగట్టారు. ఇబ్రాహీం సంతతిలో శుభం, సమృద్ధి కలిగినప్పటికీ మంచివారితో పాటు చెడ్డవారిని గురించి కూడా ప్రస్తావించటం గమనించదగిన విషయం. దైవసన్నిధిలో కులగోత్రాలకు, తాతముత్తాతల ఆధారంగా బదాయి పోవటాలకు ఎలాంటి ప్రాధాన్యం లేదని, సత్కార్యాలు మాత్రమే దైవసన్నిధిలో పరిగణనలోకి వస్తాయని దీనిద్వారా విదితమవుతోంది. యూదులు, క్రైస్తవులు హజ్రత్ ఇస్ హాఖ్ (అలైహిస్సలాం) సంతతి నుండి వచ్చినవారు. అలాగే అరబ్బు ముష్రీకులు హజ్రత్ ఇస్మాయీల్ (అలైహిస్సలాం) సంతతికి చెందినవారు. కాని వారి ఆచరణలు మాత్రం స్పష్టమైన మార్గభ్రష్టతకు లేదా షిర్కుకు, పాపాలకు ప్రతిబింబంగా ఉన్నాయి. అందువల్ల వారి కులగోత్రాలు గొప్పవైనంత మాత్రాన వారి దుష్కర్మలు మారబోవు.

77. అంటే వారిని దైవప్రవక్తలుగా ఎన్నుకోవటంతో పాటు, వారికి ఎన్నో వరాలను కూడా ప్రసాదించాము.

121 నిశ్చయంగా మేము సజ్జనులకు ఇలాగే ప్రతిఫలం ఇస్తూ ఉంటాము.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾

122 నిస్సందేహంగా వారిద్దరూ విశ్వాసులైన మా దాసుల్లో చేరినవారు.

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

123 మరి నిశ్చయంగా ఇలియాస్ కూడా ప్రవక్తలలోని వాడే. ⁷⁹

وَإِلَىٰ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾

124 అతను తన జాతి వారితో ఇలా అన్నాడు : “మీరు అల్లాహ్ కు భయపడరా? ⁸⁰

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَالَأْتُمُونُ ﴿١٢٤﴾

125 “మీరు బాల్ (అనే విగ్రహము)ను ప్రార్థిస్తూ, సర్వోత్తమ సృష్టికర్త (అయిన అల్లాహ్)ను వదలిపెడుతున్నారేమిటి?

أَلَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ ﴿١٢٥﴾

126 అంటే మీ ప్రభువు, మీ తాత ముత్తాతల ప్రభువైన అల్లాహ్ ను” ⁸¹

اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأُولِينَ ﴿١٢٦﴾

127 కాని వారతన్ని ధిక్కరించారు. కనుక వారు తప్పనిసరిగా (శిక్ష నిమిత్తం) హాజరు పరచబడతారు. ⁸²

كُلُّكُمْ لَنَا يَوْمَ الْحُجَّةِ يَوْمَ ﴿١٢٧﴾

78. అంటే - ఫిరొనీయుల పీడన నుంచి, బానిసత్వం నుంచి విముక్తి నొసగాము.

79. ఈయన హజ్రత్ హారూన్ (అలైహిస్సలాం) సంతతిలోని వారు. ఇస్రాయిలు వంశానికి చెందిన ప్రవక్త. ఆయన బాలబక్ష్ ప్రదేశం వైపుకు పంపబడ్డారు. ఆ స్థలం పేరు అసలు ‘సామిరా’ అనీ, అది పాలస్తీనాకు పశ్చిమ భాగాన ఉందని మరికొంతమంది అభిప్రాయపడ్డారు. అక్కడి ప్రజలు ‘బాల్’ అనే విగ్రహాన్ని పూజించేవారు. (అదొక స్త్రీ దేవత పేరని కొంతమంది చెబుతారు).

80. అల్లాహ్ ను వదలి మీరు ఇతరత్రా దైవాలను పూజిస్తూ కూడా ఇంత నిర్భయంగా ఎలా ఉంటున్నారు? ఆయనకు పట్టుబడతామన్న భయం మీకు లేదా?

81. మీకూ, మీ పూర్వీకులకు కూడా ప్రభువు అయిన అల్లాహ్ ను కాదని మీరు రాతి విగ్రహాన్ని పూజిస్తారా? దాని పేర మొక్కుకుంటారా?

82. అంటే - దేవుని ఏకత్వాన్ని త్రోసిపుచ్చిన నేరానికిగాను వారు నరకాగ్నికి ఆహుతి అవుతారు.

128 అల్లాహ్ ఎన్నుకున్న దాసులు తప్ప!
(వారు మాత్రమే రక్షించబడతారు).

①۸ اِلْعِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلِصِينَ

129 మేమతని మంచి ప్రస్తావనను
భావితరాల వారిలో మిగిల్చి ఉంచాము.

①۹ وَتَرَكْنَا عَلَيْكَ فِي الْاٰخِرِيْنَ

130 ఇలియాస్ పై శాంతి కలుగుగాక!⁸³

②۰ سَلَامٌ عَلٰى اِلٰى يٰۤاِسِيْنَ

131 సదాచార సంపన్నులకు మేము
ఇలాగే ప్రతిఫలం ఇస్తుంటాము.

②۱ اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِيْنَ

132 నిశ్చయంగా అతను విశ్వాసులైన మా
దాసులలోని వాడు.⁸⁴

②۲ اِنَّكَ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِيْنَ

133 మరి లూత్ కూడా ప్రవక్తలలోని
వాడే.

②۳ وَاِنَّ لُوْطًا لِّمِنَ الْمُرْسَلِيْنَ

134 మేము అతన్నీ, అతని కుటుంబీ
కులందరినీ కాపాడాము -

②۴ اِذْ نَجَّيْنٰهُ وَاَهْلَهُ اَجْمَعِيْنَ

83. 'ఇల్ యాసీన్' (اِلٰى يٰۤاِسِيْنَ) అని అరబీలో ఉంది. అంతమాత్రాన అది బహువచనం గానీ, మరే యితర అర్థం వచ్చే పదంగానీ కాదు. 'ఇల్ యాస్' అని మాత్రమే అర్థం. 'సైనా' పర్వతాన్ని 'సీసీన్' అని అన్నట్లే ఇక్కడ 'ఇల్ యాసీన్' అని అనటం జరిగింది. హజ్రత్ ఇల్యాస్ (అలైహి) ఇతర గ్రంథాలలో 'ఏలియా'గా కూడా పిలువబడ్డారు.

84. దివ్య ఖుర్ఆన్ లో చాలాచోట్ల దైవప్రవక్తల ప్రస్తావన వచ్చినప్పుడు, వారు 'మా విశ్వాసులైన దాసులలో చేరినవారు' అని చెప్పటం గమనార్హం. ఇలా చెప్పబడటంలో రెండు ఉద్దేశాలున్నాయి - 1. ఈమాన్ (విశ్వాసం) వాంఛించే ప్రత్యేక నైతిక నడవడి వారిలో మెండుగా ఉందన్న విషయాన్ని ఎత్తిచూపటం. జనులలో కొందరు దైవప్రవక్తలలోని నైతిక బలహీనతలను ఎత్తిచూపేందుకు యత్నిస్తూ ఉంటారు. ఉదాహరణకు : తోరాత్, బైబిలులోని ప్రస్తుత ప్రతులలో ఎంతోమంది ప్రవక్తల గురించి కట్టుకథలున్నాయి. దాన్ని ఖండించటం ఖుర్ఆన్ ఉద్దేశం. 2. దైవప్రవక్తల అభిమానంలో అతిశయిల్లిపోయే ప్రజల ధోరణులను ఖండించటం. కొంతమంది ప్రవక్తలకు దైవత్వాన్ని ఆపాదిస్తుంటారు. దైవిక గుణాలు, అధికారాలు వారిలో బదిలీ అవుతాయని చెబుతుంటారు. ఇలాంటి అతివాదాలను దివ్య ఖుర్ఆన్ పదే పదే ఖండిస్తుంది. దైవప్రవక్తలు కూడా దైవదాసులేననీ, వారు దైవాంశసంభూతులు గానీ, దైవత్వంలో భాగస్వాములుగానీ కారని సృష్టం చేస్తుంది.

135 వెనుక ఉండిపోయిన వారితో చేరిన ఆ ముసలావిడను తప్ప!⁸⁵

۱۳۵ اَلْاَجْمُوزُ فِي الْغَيْرِ يَنْ

136 ఆ తరువాత మేము ఇతరులందరినీ నాశనం చేసివేశాము.

۱۳۶ ثُمَّ دَمَرْنَا الْاٰخَرِيْنَ

137 మీరు ప్రభాత సమయాలలో, ఆ ప్రదేశాల మీదుగా సాగిపోతూ ఉంటారు.

۱۳۷ وَاللَّيْلُ لَسَمَرُونَ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَ

138 మరియు రాత్రివేళల్లో కూడా. అయినా మీరు అర్థం చేసుకోరా?⁸⁶

۱۳۸ وَبِالْاَيْلِ اَقْلًا تَعْقِلُونَ

139 నిస్సందేహంగా యూనుస్ (కూడా) మా ప్రవక్తలలోని వాడే.

۱۳۹ وَاِنَّ يُوْنُسَ كَمِنَ الْمُرْسَلِيْنَ

140 అతను (తన జనుల నుండి) పలాయనం చిత్తగించి నిండునౌక వద్దకు చేరుకున్నప్పుడు,

۱۴۰ اِذْ اَبَقَ اِلَى الْفَلَكِ الْمَشْجُوْنِ

141 చీటీలు వేయటం జరిగింది. చివరకు అతనే ఓడిపోయాడు.

۱۴۱ فَمَا هُمْ بِكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِيْنَ

85. 'ముసలావిడ' (مُؤْتَلِفًا) అంటే హజ్రత్ లూత్ (అలైహిస్సలాం) భార్య అన్నమాట! ఆమె విశ్వాసురాలు కాదు. అందువల్ల ఆమె విశ్వాసులతో కలసి పట్టణం విడిచిపోలేదు. ఎందుకంటే దేవుడు వినాశాన్ని ఆమె నొసట రాసిపెట్టాడు. మొదటినుంచి ఆమె అవిశ్వాసులతో చేతులు కలిపి, ముస్లింలకు వ్యతిరేకంగా వ్యూహారచనలు చేసేది. ముస్లింల రహస్య సమాచారాన్ని అవిశ్వాసులకు చేరవేసేది. కడకు ఆమె అంతం కూడా అవిశ్వాసులతోనే జరిగింది.

86. శిథిలాలుగా ఉన్న ఆ ప్రాచీన నగరాల మీదుగా వాణిజ్య ప్రయాణాలు చేసే మక్కా వాసులను ఉద్దేశించి అల్లాహ్ చెప్పిన మాటలివి! మీరు ఉదయం పూట, రాత్రిపూట కూడా ఆ బస్తీల మీదుగా రాకపోకలు సాగిస్తుంటారు. ఆ ప్రదేశం మృత సముద్రతీరాన ఉంది. చూడ్డానికి ఎంతో అసహ్యకరంగా, కంపుకొడుతూ ఉంటుంది. దైవప్రవక్తను ధిక్కరించిన కారణంగా వారికేగతి పట్టిందో - ఇది చూసిన మీదట కూడా - మీకు జ్ఞానోదయం కలగటం లేదా? ఒకవేళ మీరు గనక మీ దురుసువైఖరిని మానుకోకపోతే మీ పరిణామం కూడా తద్బిన్నంగా ఉండదు (జాగ్రత్త!). ఎందుకంటే వినాశాన్ని చవిచూసిన ఆ జాతులు ఎలా వ్యవహరించారో మీరు కూడా దాదాపు అలాగే - కర్కశంగా - వ్యవహరిస్తున్నారు.

142 తరువాత అతన్ని చేప మ్రింగేసింది. అప్పుడు అతను తన్ను తానే నిందించుకో సాగాడు. ⁸⁷

﴿فَالْتَمَتَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُيَمِّمٌ﴾

143 ఒకవేళ అతను గనక (అల్లాహ్) పవిత్రతను కొనియాడటంలో నిమగ్నుడై ఉండకపోతే...

﴿فَلَوْلَا أَنَا لَكَ مِنَ الْمَسِيئِينَ﴾

144 పునరుత్థానదినం వరకు చేప కడుపు లోనే ఉండిపోయేవాడు. ⁸⁸

﴿الْبَيْتُ فِي بَطْنِهَا إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾

87. హజ్రత్ యూసుఫ్ (అలైహిస్సలాం) ఇరాక్ ప్రాంతంలోని 'వైనవా' పట్టణానికి ప్రవక్తగా పంపబడ్డారు. అప్పట్లో అది ఆఘారియనులకు రాజధాని నగరంగా ఉండేది. వారు దాదాపు లక్షమంది ఇస్రాయీలీయులను ఖైదీలుగా పట్టుకుని ఉన్నారు. అందువల్ల వారికి సన్మార్గాన్ని ఉపదేశించటానికి దేవుడు హజ్రత్ యూసుఫ్ (అలైహి)ని పంపించాడు. కాని ఆ జాతి వారు యూసుఫ్ మాటలను వినలేదు సరికదా, ఆయన్ని త్రోసిపుచ్చారు. దైవవిధేయులు కానిపక్షంలో దైవశిక్ష విరుచుకుపడుతుందని ఆయన హెచ్చరించారు. కాని దైవశిక్ష నిర్ణీత సమయానికి రాలేదు. కాస్త ఆలస్యమయ్యేసరికి ఆయన దేవుని అనుమతి లేకుండానే ఆ పట్టణాన్ని విడిచి, సముద్రతీరానికి పోయి, నావలో కూర్చున్నారు.

ఆయన తన ప్రాంతాన్ని విడిచి మరో ప్రాంతం వైపుకు పోవటాన్ని ఇక్కడ 'పలాయనం (అబక్)గా అభివర్ణించటం జరిగింది. ఒక బానిస తన యజమానికి చెప్పాపెట్టకుండా పారిపోవటం ఎలాంటిదో ఇంచుమించు ఇది కూడా అలాంటిదేనని అనటం గమనార్హం. ఎందుకంటే హజ్రత్ యూసుఫ్ (అలైహిస్సలాం) దైవాజ్ఞ కాకముందే ఊరు విడిచారు. ఆ నావ ప్రయాణీకులతో, సామానుతో నిండి ఉంది. అది సాఫీగా సాగిపోతూనే మధ్యలో గాలివానలో చిక్కుకుంది. అలల తాకిడి ఉధృతమయింది. బరువు మూలంగా ముందుకు పోలేకపోతోంది. బరువును తగ్గించటానికి ఒకరిద్దరిని పడవలో నుంచి దించక తప్పని పరిస్థితి ఏర్పడింది. కాని ఎవరి ప్రాణం వారికి తీపి. ఎవరయినా ప్రాణ త్యాగం చేయడానికి స్వయంగా ముందుకు రారుకదా! అందుకే పేర్లు రాసి చీటీలు వేయబడ్డాయి. హజ్రత్ యూసుఫ్ (అలైహి) పేరు వచ్చింది. ఆ విధంగా హజ్రత్ యూసుఫ్ ఓడిపోయారు. పలాయన వాదాన్ని అనుసరించిన ఈ ప్రవక్తను - ఇష్టం లేకపోయినా - సముద్రంలో పడవేయక తప్పలేదు. అయితే అదే సమయంలో యూసుఫ్ను కేవలం మ్రింగాలని, జీర్ణం చేసుకోరాదని దేవుడు చేపను ఆదేశించాడు. ఆ విధంగా హజ్రత్ యూసుఫ్ (అలైహిస్సలాం) దైవాజ్ఞలై చేప కడుపులోకి వెళ్ళిపోయారు.

145 తరువాత మేమతన్ని (సముద్ర తీర) మైదానంలో పడవేశాము. అప్పుడతను అస్వస్థతకు గురై ఉన్నాడు.⁸⁹

فَبَدَّلْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ﴿۸۹﴾

146 అతనికి నీడనిచ్చే ఒక తీగచెట్టును అతనిపై మొలకెత్తించాము.⁹⁰

وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّنْ يَّضْرِبِينَ ﴿۹۰﴾

147 మరి మేమతన్ని ఒక లక్షమంది, అంతకన్నా ఎక్కువ మంది వైపుకే (ప్రవక్తగా) పంపాము.

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ زَيْدٍ مِّنْهَا ﴿۹۱﴾

148 వారు విశ్వసించారు.⁹¹ అందువల్ల మేము వారిని కొంతకాలం పాటు సుఖ సౌఖ్యాలతో వర్షిల్లజేశాము.

فَأَمْوَأْنَا مَتَعَهُمُ إِلَىٰ حِينٍ ﴿۹۲﴾

149 వారిని అడుగు: నీ ప్రభువుకు (కేవలం) కుమార్తెలూను, వారికేమో కుమారులూ?

فَأَسْأَلْتَهُمُ الرِّبَّاتِ وَالَهُمُ الْبُتُونَ ﴿۹۳﴾

88. మరి ఆయన గనక పశ్చాత్తాపం చెందకుండా, అల్లాహ్ పవిత్రతను కొనియాడకుండా ఉండకపోతే ప్రళయదినం వరకూ చేప కడుపులోనే ఉండిపోవాల్సి వచ్చేది. తన పశ్చాత్తాపాన్ని వ్యక్తపరుస్తూ ఆయన చేసిన దుఆ ఇది : “ఓ అల్లాహ్! నీవు తప్ప మరో ఆరాధ్య దైవం లేడు. నీవు పవిత్రుడవు. నిశ్చయంగా నేనే అన్యాయానికి ఒడిగట్టినవాడను” (అల్ అంబియా - 87).

89. జన్మించినపుడు ఒక శిశువు ఎలా బలహీనంగా, నిస్సహాయ స్థితిలో ఉంటాడో ఆయన కూడా అప్పుడు అలాగే ఉన్నారు.

90. ‘యఖ్తీస్’ (يَخْتَبِئُ) అంటే తన కాండంపై పూర్తిగా నిలదొక్కుకోలేని స్థితిలో ఉన్న మొక్క లేక తీగ అని అర్థం. ఉదాహరణకు సొరకాయ తీగ. ఆ తీర మైదానంలో వృక్షాలుగానీ, ఇండ్లుగానీ లేవు. అందువల్ల మేము నీడనిచ్చే ఒక తీగచెట్టును అక్కడ మొలకెత్తించి అతనికి రక్షణ కల్పించాము.

91. వారెలా విశ్వసించారు? దీనికి సమాధానం కోసం యూసుస్ సూరా - 98వ ఆయతుకు వివరణను చూడండి.

150 పోనీ, మేము దైవదూతలను ఆడ వారుగా సృష్టించినప్పుడు వారు ప్రత్యక్ష సాక్షులుగా ఉన్నారా ఏమి? ⁹²

151 నిశ్చయంగా మీరు తమ కల్పిత మాటలు చెబుతున్నారు సుమా!

152 అల్లాహ్ కు సంతానముంది (అంటున్నారు). వాస్తవానికి వారు అబద్ధమాడుతున్నారు.

153 ఏమిటి? అల్లాహ్ (తన కోసం) కొడుకులకు బదులుగా కూతుళ్ళను ఎన్నుకున్నాడా? ⁹³

154 అసలేమైపోయింది మీకు? ఈ మేరకు ఎలా నిర్ణయిస్తున్నారు?

155 మీరు ఆ మాత్రం కూడా గ్రహించలేరా? ⁹⁴

156 పోనీ, మీ దగ్గర దానికి సంబంధించిన స్పష్టమైన ప్రమాణం ఏదైనా ఉందా?

أَمْ عَظَمْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاءًا وَهُمْ شُهُودُونَ ﴿٩٢﴾

أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ أَفْوَاهٍ لَيَقُولُونَ ﴿٩٣﴾

وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٩٤﴾

أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ﴿٩٥﴾

مَا لَكُمْ سَيِّئًا تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٩٧﴾

أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ ﴿٩٨﴾

92. 'దైవదూతలు దేవుని కుమార్తెలు' అని వారు ఏ ఆధారంగా మాట్లాడుతున్నారు? మేము దైవదూతలను సృష్టించినప్పుడు వారక్కడ ఉన్నారా? దైవదూతలలో ఆడతనానికి సంబంధించిన గుణాలనుగాని వారు చూశారా?

93. తామైతే ఆడపిల్లలకు బదులు మగ పిల్లలనే కోరుకుంటున్నారు? మరైతే అల్లాహ్ కు ఆడ సంతానాన్ని ఎందుకు ఆపాదిస్తున్నారు?

94. ఒకవేళ అల్లాహ్ కు సంతానమే గనక ఉండి ఉంటే మగ సంతానమే ఉండేదేమో! ఏం, మీరు మాత్రం మగ సంతానాన్ని ఇష్టపడటం లేదా? మీరు మగపిల్లల్ని కోరుకుంటున్నప్పుడు దైవానికి మీ దృష్టిలో ప్రాధాన్యం లేని ఆడ సంతానాన్ని ఎందుకు అంటగడుతున్నారు? ఈ 'పంపకం' అపసవ్యమైనది కాదా?! అసలు విషయం ఏమిటంటే అల్లాహ్ కు సంతానం ఉందన్న వారి మాటే అసత్యమైనది. అదొక అభాండం తప్ప మరేమీ కాదు. వారు ఆపాదించే అసత్యాలకు అల్లాహ్ అతీతుడు, పరమ పవిత్రుడు.

157 మరి మీరు సత్యవంతులే అయితే మీ పుస్తకాన్నే తీసుకుని రండి!⁹⁵

158 అఖరికి వారు అల్లాహ్ కు - జిన్నాతులకు మధ్య కూడా బంధుత్వ సంబంధాన్ని⁹⁶ కల్పించారు. వాస్తవానికి తాము (ఇలాంటి మిథ్యా విశ్వాసం గల వారు శిక్ష నిమిత్తం) హాజరు పరచబడతామన్న సంగతి స్వయంగా జిన్నాతులకు కూడా తెలుసు.⁹⁷

159 (అల్లాహ్ విషయంలో) వారు చెప్పే విషయాలకు అల్లాహ్ పవిత్రుడు.

160 చిత్తశుద్ధిగల అల్లాహ్ దాసులు తప్ప! (వారు మాత్రమే ఇలాంటి అభూత కల్పనలకు దూరంగా ఉంటారు).⁹⁸

﴿قَاتُوا بَكْتِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾⁹⁵

﴿وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نَبَّاطًا وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ﴾⁹⁶

﴿سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ﴾⁹⁷

﴿الْعِبَادَ اللَّهُ الْمُخْلِصِينَ﴾⁹⁸

95. 'అల్లాహ్ కు సంతానం ఉంది' అనే నమ్మకంలోని ప్రామాణికతను బుద్ధిజ్ఞానాలు అంగీకరించవు. పోనీ, వాటిని అంగీకరించాలన్నా ఏదన్నా ఆధారం కావాలి కదా! అల్లాహ్ కు సంతానం ఉందనే విషయాన్ని ధృవీకరించే ఏదైనా పుస్తకం ఉంటే తీసుకురండి!?

96. ఈ ఆయతులో బహుదైవారాధకుల మరో అపనిందను ఖండించటం జరిగింది. అల్లాహ్ కు జిన్నుల వర్గంతో దాంపత్య సంబంధముందని, తద్వారా అల్లాహ్ కు ఆడపిల్లలు పుట్టారనీ, వారే దైవదూతలని ముప్రిక్కులు కల్పించారు. ఆ విధంగా వారు దైవానికి జిన్నుల వర్గంతో బంధుత్వ సంబంధాన్ని అంటగట్టారు.

97. అదెలా నిజమవుతుంది? ఒకవేళ అదేగనక నిజమై ఉంటే అల్లాహ్ జిన్నులను యాతనకు ఎందుకు గురిచేస్తాడు? ఒకవేళ జిన్నులతో ఆయనకు బంధుత్వ సంబంధముంటే ఆయనకు ఆ మాత్రం బంధుప్రీతి ఉండదా? అసలు విషయం ఏమిటంటే తాము నేరస్తులుగా హాజరుపరచబడతామన్న సంగతి స్వయంగా జిన్నులకు కూడా తెలుసు. అటువంటి శిక్షార్హులతో అల్లాహ్ కు బంధుత్వ సంబంధం ఉంటుందా? ఎలాంటి ఘోరమైన మాటలివి!?

98. సజ్జనులు అల్లాహ్ విషయంలో నోటికొచ్చినట్లుగా వాగరు. అల్లాహ్ కు శోభాయమానమైన మాటలే చెబుతారు. దైవవిరోధులు, ముప్రిక్కులు మాత్రమే ఇలాంటి తలాతోకా లేని మాటలు చెబుతారు. ఈ ఆయతుకు మరొక అర్థం ఇది : జిన్నాతులు, ముప్రిక్కులు

161 నిశ్చయంగా మీరూ, మీ (బూట కపు) దైవాలు (అందరూ ఏకమైనా సరే)

﴿فَأَتَكُمُ وَمَا عِبَادُونَ﴾⁹⁹

162 ఏ ఒక్కరినీ (అల్లాహ్ వైపునుంచి) దారి తప్పించలేరు -

﴿مَا آتَاكُمْ عَلَيْهِ يُفْتِنِينَ﴾¹⁰⁰

163 నరకాగ్నికి ఆహుతి అయ్యేవానిని తప్ప!⁹⁹

﴿الْإِمْنُ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ﴾¹⁰¹

164 “మాలో ప్రతి ఒక్కరి స్థానం ((శ్రేణి) నిర్ధారితమై ఉంది.¹⁰⁰

﴿وَمَا مِمَّا آتَاكَ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ﴾¹⁰²

165 “ఇంకా, మేము (దైవారాధన నిమిత్తం) వరుస తీరి నిలబడ్డాము.

﴿وَأَنَا لِلْحُكْمِ الْقَائِمُونَ﴾¹⁰³

166 “ఆయన (అల్లాహ్) పవిత్రతను కొనియాడుతున్నాము” (అని దైవదూతలు పలుకుతారు).¹⁰¹

﴿وَأَنَا لَنَعْنُ الْمُسْتَحُونَ﴾¹⁰⁴

167 వారు (అవిశ్వాసులు) ఇలా అనే వారు -

﴿وَأَنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ﴾¹⁰⁵

168 “మా వద్దనే గనక పూర్వీకుల మాదిరి ఉపదేశం ఉండి ఉంటే...”

﴿لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ﴾¹⁰⁶

మాత్రమే బందీలుగా (నరకంలో) హాజరుపరచబడతారు. దేవుని ప్రియతమదాసులు బంధించబడరు. వారికోసం అల్లాహ్ స్వర్గాన్ని సిద్ధం చేసి ఉంచుతాడు.

99. అంటే, మీరు, మీ మిథ్యాదైవాలు - అందరూ కలిసినా - ఒక్క వ్యక్తిని కూడా మార్గభ్రష్టుణ్ణి చేయలేరు. అయితే అల్లాహ్ ఎవరికయితే మొదటినుంచే నరకాన్ని రాసిపెట్టి ఉంచాడో అటువంటి వారిని మాత్రమే వారు పెడదారి పట్టించగలుగుతారు.

100. అంటే - దైవారాధనగా తమలో ఎవరెవరు ఏ పనుల్లో నిమగ్నులై ఉండాలో ముందే నిర్ణయించబడి ఉంది. ఇవి దైవదూతల పలుకులు.

101. దీని అర్థం ఏమిటంటే దైవదూతలు కూడా దేవుని చేత సృష్టించబడినవారే. వారు దేవుని ప్రత్యేక సృష్టితాలుగా పరిగణించబడతారు. ఎల్లవేళలా వారు దైవారాధనలో లీనమై ఉంటారు. దేవుని స్తుతిస్తోత్రాలు చేస్తుంటారు. అంతేగాని ఈ ముష్టిక్కులు వాగుతున్నట్లు వారు అల్లాహ్ కుమార్తెలు ఎంతమాత్రం కారు.

169 “మేము కూడా ఎంపిక చేయబడిన అల్లాహ్ దాసులై ఉండేవారము.”¹⁰²

لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٩﴾

170 కాని (తీరా ఖుర్ఆన్ వచ్చాక) వారు దానిని తిరస్కరించారు.¹⁰³ సరే. తొందరగానే వారు తెలుసుకుంటారు.¹⁰⁴

فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

171 మా ప్రియతమ దాసులైన ప్రవక్తలకు మేమిచ్చిన మాట ఇంతకుముందే నెరవేరింది.

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَاتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾

172 నిశ్చయంగా వారు మాత్రమే విజయం సాధిస్తారు.

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿١٧٢﴾

173 మరియు మా సైన్యాలే గెలుపొందుతాయి.¹⁰⁵

وَأَنَّ جُنُودَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾

174 కనుక (ఓ ప్రవక్తా!) కొంతకాలం పాటు వాళ్ళను పట్టించుకోకు.¹⁰⁶

فَوَلِّ عَنْهُمْ وَهِيَ حَیْرٌ ﴿١٧٤﴾

175 మరి వాళ్ళను గమనిస్తూ ఉండు.¹⁰⁷ మున్నుండు (తమకు పట్టే దుర్గతిని) వాళ్ళు చూసుకుంటారు.

وَأَبْصُرْهُمْ سَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٥﴾

102. “ఉపదేశం ఉండి ఉంటే....” అంటే, తమ వద్ద ఏదైనా దైవగ్రంథం ఉండివుంటే లేదా తమ వద్దకు దైవప్రవక్త వచ్చివుంటే తాము అల్లాహ్ ను విశ్వసించి ఉండేవారమని, సజ్జనులైన దైవదాసులుగా రాణించేవారమని ఈ అవిశ్వాసులు లోగడ గొప్పలు చెప్పుకునేవారు.

103. కాని తీరా మహాప్రవక్త ముహమ్మద్ (సఅసం), వారి ఆకాంక్షలకు ప్రతీకగా నియుక్తులై వచ్చిన తరువాత వారు మాట మార్చేశారు. వారివద్దకు వచ్చిన ఖుర్ఆన్ గ్రంథాన్ని కూడా తిరస్కరించారు.

104. ఇది వారికి ఒక హెచ్చరిక లాంటిది. తొందరగానే వాళ్లు తమ పర్యవసానాన్ని కళ్లారా చూస్తారు.

105. “నేనూ, నా ప్రవక్త మాత్రమే ప్రాబల్యం వహిస్తాము అని అల్లాహ్ రాసిపెట్టాడు” (ముజాదలహ్ - 21).

106. అంటే - వాళ్ల చవుకబారు మాటలను గురించి తీవ్రంగా ఆలోచించకు. వాళ్ల ఆగడాలపై కాస్త ఓపికపట్టు అని భావం.

176 ఏమిటి? వాళ్లు మా శిక్ష కోసం ఆత్రం చేస్తున్నారా?

﴿أَفِعَدَابِنَايَسْتَعْجِلُونَ﴾

177 మరి (వినండి!) మా శిక్ష వారి మైదానంలో వచ్చి వాలినప్పుడు, హెచ్చరించబడిన వారి పాలిట¹⁰⁸ ఆ ఉదయం దారుణంగా ఉంటుంది.

﴿وَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَابُ الْمُنذِرِينَ﴾

178 కనుక (ఓ ప్రవక్తా!) కొన్నాళ్ళపాటు వాళ్ళను గురించి ఆలోచించకు.

﴿وَوَلَّ عَنَّهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ﴾

179 కాకపోతే వాళ్ళను చూస్తూ ఉండు. వాళ్ళు కూడా (త్వరలోనే) చూసుకుంటారు.¹⁰⁹

﴿وَأَبْصُرُ سَوْفَ يُبْصِرُونَ﴾

180 గౌరవనీయుడగు నీ ప్రభువు, వారు (ముప్రిక్కులు) కల్పించి చెప్పే విషయాలకు అతీతుడు, పరమ పవిత్రుడు.¹¹⁰

﴿سُبْحٰنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾

181 ప్రవక్తలపై శాంతి కురియుగాక!¹¹¹

﴿وَسَلِّ عَلَى الْمُرْسَلِينَ﴾

182 సమస్త స్తోత్రాలు సకల లోక ప్రభువైన అల్లాహ్ కే చెందుతాయి.¹¹²

﴿وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

107. వాళ్లపై దైవాగ్రహం ఎప్పుడు విరుచుకుపడుతుందో చూస్తూ ఉండు అని అర్థం.

108. ఖైబర్ ను ముట్టడించడానికి మహాప్రవక్త (సఅసం) తన సైన్యాన్ని తీసుకుపోయినప్పుడు ఆ దృశ్యాన్ని చూసి యూదులు అదిరిపోయారు. వాళ్ల కలవరాన్ని పసిగట్టిన మహనీయ ముహమ్మద్ (సఅసం), “అల్లాహు అక్షర్” అని పలికి, ఆ తరువాత ఇలా అన్నారు - “ఖైబర్ కు మూడింది. నిశ్చయంగా మేము హెచ్చరించబడిన వారి మైదానంలో దిగినప్పుడు, అది వారి కొరకు దుద్దినమే అవుతుంది” (సహీహ్ బుఖారీ - కితాబుస్సలాత్; ముస్లిం - కితాబుల్ జిహాద్).

109. ఈ హెచ్చరిక వునరావృతమయింది. మొదటిసారి (175వ ఆయతులో) వచ్చిన హెచ్చరిక ఇహలోకానికి సంబంధించినదై ఉండవచ్చు. బద్ర్ సంగ్రామంలో తమకు పట్టిన దుర్గతిని వాళ్లూ కళ్లారా చూసుకున్నారు. రెండవసారి హెచ్చరిక

(179వ ఆయతు) పరలోకం నేపథ్యంలో చేయబడింది. ఈ అవిశ్వాసులు, బహుదైవో పాసకులు పరలోకంలో తమకు ఎదురయ్యే పరాభవాన్ని తప్పకుండా చూస్తారు.

110. అల్లాహ్ లో ఏ ఏ బలహీనతలు, లోపాలున్నాయని ముప్రిక్కులు దుష్ప్రచారం చేస్తున్నారో వాటన్నింటికీ అల్లాహ్ అతీతుడనీ, ఆయన పునీతుడని ఈ ఆయతులో ప్రకటించ బడింది. ఉదాహరణకు వారు ఆపాదించిన అపనిందలలో ఒకటి, ఆయనకు సంతానం ఉంది అని! లేదా ఆయనకు భాగస్వాములున్నారని! ఇలాంటి బలహీనతలు మానవుల్లో ఉంటాయి గాని దేవునిలో ఉండవు. సంతానంగానీ, సహాయకులుగానీ, జీవిత భాగస్వాములుగానీ కావలసింది వారికే. ఇలాంటి దౌర్బల్యాలకు అల్లాహ్ అతీతుడు, ఉన్నతుడు. ఎందుకంటే ఆయన నిరపేక్షాపరుడు. ఎవరిపైనా ఆధారపడనివాడు. ఆయనకు పిల్లల అవసరంగానీ, పార్ట్నర్ల అవసరంగానీ లేదు.

111. ఎందుకంటే వారు మానవ మహోపకారులు. తత్కారణంగా వారు శాంతి శుభాలకు అర్హులు.

112. ఈ ఆయతులో సర్వోన్నత ప్రభువైన అల్లాహ్ తన దాసులకు చేసిన మేజ్గను గురించి బోధించటం జరిగింది. ఆయన తన దాసులపై భౌతికంగా దయదలచటంతోపాటు ఆధ్యాత్మికంగా వారికి మహోపకారం చేశాడు. వారి మార్గదర్శకత్వం కొరకు ప్రవక్తలను పంపాడు. గ్రంథాలను అవతరింపజేశాడు. అందువల్ల మీరు అల్లాహ్ కు కృతజ్ఞులై ఉండండి. ఆయన్నే స్తుతించండి. ఆయన పవిత్రతను కొనియాడండి.

ఈ ఆయతుకు మరి కొంతమంది చెప్పే వ్యాఖ్యానం ఇది : దేవుడు అవిశ్వాసులను అంతమొందించి విశ్వాసులను, ప్రవక్తలను రక్షించాడు. కాబట్టి (ఓ విశ్వాసులారా!) అల్లాహ్ కు కృతజ్ఞతలు తెలుపుకోండి.

‘హమ్ద్’ (الحَمْدُ) అంటే అల్లాహ్ ను గౌరవించే ఉద్దేశంతో ఉత్తమమైన రీతిలో ఆయన్ని స్తుతించటం, అల్లాహ్ ను గురించి గొప్పగా ప్రస్తావించటం, ఆయన మహిమాన్నత్యాన్ని వివరించటం.

